

Regional tillväxtpolitik

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 47 motionsyrkanden om regional tillväxtpolitik från den allmänna motionstiden hösten 2014. Motionerna behandlas i följande avsnitt: Vissa frågor om den regionala tillväxtpolitikens inriktning, Lokalisering och organisering av statliga myndigheter och statliga bolag, Kommerciell och offentlig service på landsbygden, Återföring av vatten- och vindkraft samt vissa andra naturresurser m.m. och Utvecklingen i vissa län och regioner. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden och hänvisar bl.a. till pågående och aviserade åtgärder.

Andra uppfattningar än de som utskottets majoritet står bakom redovisas i sammanlagt åtta reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Inledning.....	7
Vissa frågor om den regionala tillväxtpolitikens inriktning	8
Motionerna.....	8
Vissa kompletterande uppgifter	9
Utskottets ställningstagande.....	15
Lokalisering och organisering av statliga myndigheter och statliga bolag.....	17
Motionerna.....	17
Vissa kompletterande uppgifter	20
Utskottets ställningstagande.....	22
Kommersiell och offentlig service på landsbygden.....	24
Motionerna.....	24
Vissa kompletterande uppgifter	26
Utskottets ställningstagande.....	33
Återföring av medel från vatten- och vindkraft samt vissa andra naturresurser m.m.	35
Motionerna.....	35
Vissa kompletterande uppgifter	36
Utskottets ställningstagande.....	38
Utvecklingen i vissa län och regioner.....	39
Motionerna.....	39
Vissa kompletterande uppgifter	39
Utskottets ställningstagande.....	39
Reservationer	40
1. Vissa frågor om den regionala tillväxtpolitikens inriktning, punkt 1 (SD).....	40
2. Vissa frågor om den regionala tillväxtpolitikens inriktning, punkt 1 – motiveringen (M, C, FP, KD).....	41
3. Lokalisering och organisering av statliga myndigheter och statliga bolag, punkt 2 (M, C, FP, KD).....	42
4. Lokalisering och organisering av statliga myndigheter och statliga bolag, punkt 2 (V)	44
5. Kommersiell och offentlig service på landsbygden, punkt 3 (M, C, FP, KD)	45
6. Kommersiell och offentlig service på landsbygden, punkt 3 (SD)	47
7. Återföring av medel från vatten- och vindkraft samt vissa andra naturresurser m.m., punkt 4 (C).....	48
8. Återföring av medel från vatten- och vindkraft samt vissa andra naturresurser m.m., punkt 4 (V)	50
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	52
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	52

Bilaga 2

Motionsyrkanden om utvecklingen i vissa län och regioner	58
--	----

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Vissa frågor om den regionala tillväxtpolitikens inriktning

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:566 av Ola Johansson (C) yrkandena 1 och 2,

2014/15:745 av Jasenko Omanovic och Susanne Eberstein (S),

2014/15:925 av Johan Löfstrand m.fl. (S),

2014/15:1094 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 5,

2014/15:1735 av Catharina Bråkenhielm (S),

2014/15:1753 av Berit Högman m.fl. (S) yrkandena 1 och 5,

2014/15:1850 av Hans Rothenberg m.fl. (M) yrkande 17,

2014/15:2260 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 1 och

2014/15:2802 av Fredrik Lundh Sammeli (S).

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (M, C, FP, KD) – motiveringen

2. Lokalisering och organisering av statliga myndigheter och statliga bolag

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:163 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 2,

2014/15:486 av Kalle Olsson (S),

2014/15:737 av Jasenko Omanovic (S),

2014/15:1162 av Hans Ekström och Caroline Helmersson Olsson (S),

2014/15:1212 av Lena Asplund (M),

2014/15:1568 av Per Åsling och Anders Ahlgren (C),

2014/15:1799 av Per-Ingvar Johnsson och Anders Åkesson (C),

2014/15:2803 av Fredrik Lundh Sammeli och Emilia Töyrä (S) och

2014/15:2987 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 4.

Reservation 3 (M, C, FP, KD)

Reservation 4 (V)

3. Kommersiell och offentlig service på landsbygden

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:1 av Anders Ahlgren och Anders Åkesson (C),

2014/15:558 av Helena Lindahl (C),

2014/15:912 av Tomas Tobé (M),

2014/15:935 av Krister Örnfjäder m.fl. (S),

2014/15:986 av Annika Carlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (C),

2014/15:1566 av Per Åsling (C),

2014/15:1850 av Hans Rothenberg m.fl. (M) yrkandena 26 och 29,

2014/15:1970 av Jabar Amin (MP),

2014/15:2226 av Jan R Andersson m.fl. (M) yrkande 1,

2014/15:2251 av Fredrik Lundh Sammeli och Leif Pettersson (S),

2014/15:2587 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 4 och
2014/15:2987 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD)
yrkandena 1–3.

Reservation 5 (M, C, FP, KD)

Reservation 6 (SD)

4. Återföring av medel från vatten- och vindkraft samt vissa andra naturresurser m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:256 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3,
2014/15:826 av Per Åsling och Lena Ek (C),
2014/15:1499 av Ulf Berg (M),
2014/15:2372 av Saila Quicklund (M),
2014/15:2502 av Eva Lohman (M) och
2014/15:2587 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 14.

Reservation 7 (C)

Reservation 8 (V)

5. Utvecklingen i vissa län och regioner

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:31 av Nina Lundström (FP) yrkande 3,
2014/15:365 av Lotta Finstorp och Ulf Kristersson (M),
2014/15:976 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M) yrkande 2,
2014/15:1169 av Krister Örnfjäder m.fl. (S),
2014/15:2140 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) och
2014/15:2260 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 2.

Stockholm den 12 februari 2015

På näringsutskottets vägnar

Jennie Nilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jennie Nilsson (S), Lars Hjärmered (M), Åsa Westlund (S), Hans Rothenberg (M), Ingemar Nilsson (S), Josef Fransson (SD), Cecilie Tenfjord-Toftby (M), Per-Arne Håkansson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Anna Wallén (S), Mattias Bäckström Johansson (SD), Birger Lahti (V), Penilla Gunther (KD), Mattias Jonsson (S), Anders Ahlgren (C), Said Abdu (FP) och Elisabet Knutsson (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas 47 motionsyrkanden om regional tillväxtpolitik från den allmänna motionstiden hösten 2014.

Inför beredningen av ärendet har företrädare för Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) och Tillväxtverket informerat utskottet om respektive myndighets verksamhet.

Utskottets överväganden

Inledning

Riksdagens mål för den regionala tillväxtpolitiken är utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. En mer utförlig beskrivning av politikens mål finns att läsa i budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1 utg.omr. 19).

Den regionala tillväxtpolitiken omfattar bl.a. insatser för en hållbar regional tillväxt i form av projektverksamhet och olika former av regionala företagsstöd samt utbetalningar från Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf). Regionala hänsyn ska också tas inom andra politikområden, som t.ex. infrastruktur och kommunikationer, jobb och utbildning samt näringspolitiken.

Vid utskottets behandling av 2015 års budgetproposition och anslagen för utgiftsområdet Regional tillväxt redogjorde utskottet för regeringens inriktning för den regionala tillväxtpolitiken och inriktningen för samhällningspolitiken i Sverige under perioden 2014–2020 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 19, bet. 2014/15:NU2). En majoritet i utskottet tillstyrkte regeringens förslag till anslag för 2015, vilka också överensstämde med motsvarande förslag i allianspartiernas gemensamma budgetmotion (mot. 2014/15:3002 (M, C, FP, KD)). Företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet valde att inte delta i beslutet om anslag och hänvisade i stället i ett särskilt yttrande till de budgetförslag som lagts fram av deras parti (mot. 2014/15:3003 (SD)). Företrädare för samtliga partier redovisade även i särskilda yttranden sin syn på inriktningen av den regionala tillväxtpolitiken.

I det följande behandlas motionsyrkanden om olika frågor som rör regional tillväxt från den allmänna motionstiden 2014. Motionerna delas upp i avsnitten Vissa övergripande frågor om regional tillväxt, Lokalisering och organisering av statliga myndigheter och statliga bolag, Kommersiell och offentlig service på landsbygden, Återföring av medel från vatten- och vindkraft samt vissa andra naturresurser m.m. och Utvecklingen i vissa län och regioner.

Vissa frågor om den regionala tillväxtpolitikens inriktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden i avsnittet med hänvisning till pågående och aviserade åtgärder på området.

Jämför reservationerna 1 (SD) och 2 (M, C, FP, KD).

Motionerna

I motion 2014/15:745 av Jasenko Omanovic och Susanne Eberstein (båda S) efterfrågas en aktiv regionalpolitik för att stoppa urbaniseringen. En minskande befolkning innebär stora svårigheter att upprätthålla en god samhälls- och kommersiell service på mindre orter, vilket enligt motionärerna påskyndar utflyttningen. I motionen framhålls lokalisering av statliga verk och myndigheter på fler orter som ett sätt för staten att bidra till utveckling i landets glesare befolkade delar.

Offentlig och kommersiell service till företag och boende, samt effektiva person- och godstransporter under hela året, inte minst i skärgården, är viktiga funktioner för landsbygdens utveckling, sägs det i motion 2014/15:925 av Johan Löfstrand m.fl. (S). Motionärerna framhåller att detta är viktigt såväl ur ett sysselsättningsperspektiv som utifrån ambitionen att ha en levande landsbygd, och betonar behovet av att formulera en nationell strategi för en levande landsbygd och skärgård.

Även i motion 2014/15:1735 av Catharina Bråkenhielm (S) framhålls att det behövs en samlad skärgårdspolitik för att skärgården ska leva året runt.

I likhet med i motion 2014/15:745 (S) betonas behovet av en aktiv regionalpolitik för tillväxt i hela landet (yrkande 1) i motion 2014/15:1753 av Berit Högman m.fl. (S). Detta kräver enligt motionärerna att flera områden inom politiken måste samspela, t.ex. närings-, arbetsmarknads- och utbildningspolitiken. Vidare framhålls jämställdhetens betydelse för tillväxt (yrkande 5). Som ett exempel lyfter motionärerna fram arbetet med resurscentrum för kvinnor som bidragande till jämställdhet i det regionala tillväxtarbetet genom att synliggöra kvinnors villkor och öka kvinnors inflytande. De framhåller att satsningen har gett resultat och behöver långsiktiga villkor.

Behovet av en framtidsinriktad urban tillväxtpolitik som gör det möjligt för företag och människor att utvecklas påtalas i motion 2014/15:2260 av Åsa Westlund m.fl. (S). Motionärerna menar att detta förutsätter ett aktivt politiskt ledarskap och ett gemensamt ansvarstagande från stat, kommuner och landsting.

I motion 2014/15:2802 av Fredrik Lundh Sammeli (S) beskrivs glesbygdens utmaningar och motionären framhåller vikten av att skapa fler arbetstillfällen i hela landet. En sådan politik bör enligt motionären överväga

möjligheter till åtgärder som innebär förbättrade stöd till näringslivsutveckling, fungerande regional kompetensförsörjning, tillgång till offentlig och kommersiell service, lokalisering av statliga arbetsplatser, riskkapital och investeringar i kommunikationer och infrastruktur.

Hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tas till vara, och människor och företag över hela vårt land ska ges möjligheter att växa och utvecklas, framhålls i motion 2014/15:1850 av Hans Rothenberg m.fl. (M). Samtidigt påtalas de betydande utmaningar som finns, med ökande skillnader mellan städer, en stark privat tjänstesektor och små orter som är beroende av en enskild eller ett fåtal industriella arbetsgivare. Motionärerna menar dock att dessa små orter har goda förutsättningar att utvecklas väl genom en förstärkt politik med ett ökat fokus på att skapa jobb, och förordar ett riksdagsuttalande om att de generella insatserna på nationell nivå för jobb, utbildning och för ett förbättrat företagsklimat ska kombineras med regionala tillväxtinsatser.

I Sverigedemokraternas kommittémotion 2014/15:1094 av Josef Fransson m.fl. presenteras flera förslag inom olika områden, t.ex. infrastruktur, service, kommunikationer och kapitalförsörjning, för att hela Sverige ska leva. Motionärerna anser att staten bör ha en aktiv roll vad gäller förutsättningarna för regional tillväxt. När det gäller statens riskkapitalförsörjning efterfrågas en översyn över hur de statliga riskkapitalfonderna används och i motionen förordas att dessa med fördel i högre utsträckning används för regional tillväxtpolitik (yrkande 5).

I motion 2014/15:566 av Ola Johansson (C) konstateras att samtliga beslut som fattas av regeringen prövas gentemot vilka konsekvenser de får för landsbygden. På samma vis anser motionären att de regler som beslutas av verk och myndigheter utvärderas och förändras (yrkande 2). Motionären lyfter fram Arbetsmiljöverkets regler för hämtning av sopor på enskilda vägar (yrkande 1) som ett exempel som på ett avgörande sätt gör det svårare att bo på landsbygden.

Vissa kompletterande uppgifter

Utredning om landsbygdspolitiken

I budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr. 23) aviserar regeringen sin avsikt att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppdrag att lämna förslag på hur en långsiktigt hållbar och sammanhållen landsbygdspolitik bör se ut. Utredningen ska utarbeta en strategi för landsbygdens utveckling, lämna förslag på mål för en hållbar sammanhållen landsbygdspolitik och föreslå vilka medel och åtgärder som krävs för att nå målen. Vidare framgår att utredningen bl.a. ska analysera åtgärder som är effektiva för att främja tillväxt, sysselsättning, attraktivitet och boende i landsbygdsområden. På Regeringens webbplats framgår att regeringen vill att utredningen ska påbörja sitt arbete under 2015.

Landsbygdsprogrammet

Landsbygdsprogrammet är en del av EU:s strategi för att nå målen i den gemensamma landsbygdspolitiken. Programmet innehåller satsningar i form av stöd och ersättningar för att utveckla landsbygden som finansieras ungefär till hälften av Sverige och till hälften av EU. Landsbygdsprogrammet ligger inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel och hanteras därmed av miljö- och jordbruksutskottet.

I juni 2014 fattade den förra regeringen beslut om att överlämna förslaget till nytt landsbygdsprogram för perioden 2014–2020 till kommissionen för godkännande. Kommissionen har efter detta sex månader på sig att granska och godkänna programmet. Enligt uppgift från Regeringskansliet har kommissionen begärt in vissa kompletteringar, och programmet förväntas godkännas först i juni 2015. Fram till dess finns det dock en övergångslösning. Den 28 augusti 2014 fattade den förra regeringen beslut om ett uppdrag till Statens jordbruksverk om ett antal riktade insatser inom Landsbygdsprogrammet 2014–2020. Av beslutet framgår bl.a. att 750 miljoner kronor¹ ska avsättas under programperioden för att utveckla lokal service. Enligt en bilaga till beslutet ska 490 miljoner kronor av dessa medel avse stöd till näringsidkare med försäljningsställen för dagligvaror eller drivmedel. Resterande medel avser projekt inom lokal serviceutveckling.

Regionala kompetensplattformar

I december 2009 gav den förra regeringen regionala självstyrelseorgan och samverkansorgan eller länsstyrelser i uppdrag att etablera kompetensplattformar för samverkan inom kompetensförsörjning och utbildningsplanering på kort och lång sikt. Det övergripande syftet med kompetensplattformarna är att stärka förutsättningarna för en god kompetensförsörjning, bidra till en hållbar nationell och regional tillväxt, öka kunskaperna om regionernas behov, förmedla kunskap mellan regional och nationell nivå och bygga strukturer.

Av budgetpropositionen för 2015 (utg.omr. 19) framgår att Tillväxtverket har i uppdrag att under perioden 2013–2016 förstärka och vidareutveckla de regionala kompetensplattformarna för att säkra kompetensförsörjningen till näringslivet och den offentliga sektorn i hela landet på kort och lång sikt. Inom ramen för programmet för regionala kompetensplattformar har Tillväxtverket utlyst en första ansökningsomgång där de regionalt tillväxtansvariga med ansvar för kompetensplattformar har möjlighet att söka projektmedel för att kunna förstärka och vidareutveckla sitt arbete inom de regionala kompetensplattformarna. Utgångspunkten är att få fram kvalitativa projekt inom de olika insatsområdena, som kommer att utgöra konkreta, goda exempel inom kompetensförsörjningsområdet. Uppdraget ska genomföras i dialog med

¹ Av dessa 750 miljoner kronor är 700 miljoner kronor medel inom statsbudgeten och resterande 50 miljoner kronor är övrig offentlig finansiering som främst kommer från kommunerna.

Näringsdepartementet, Arbetsmarknadsdepartementet och Utbildningsdepartementet och ska redovisas årligen samt slutredovisas senast den 31 mars 2017.

Omvärldsanalys om attraktivitet

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) har en analytiskt stödjande och samordnande funktion i förhållande till Regeringskansliet (Näringsdepartementet). Av myndighetens regleringsbrev för budgetåret 2014 framgår att Tillväxtanalys ska redogöra för hur attraktiva platser kan definieras och vilka faktorer som skapar attraktiva platser. Vidare ska myndigheten göra en omvärldsanalys om attraktiva platser. Omvärldsanalysen ska inkludera exempel på sådana insatser för att öka platsens attraktivitet som har gjorts på lokal, regional och nationell nivå i andra länder och vilka resultat dessa exempel har gett. Uppdraget redovisades till Näringsdepartementet i december 2014.

I rapporten (2014:14) redovisar myndigheten bl.a. ett antal fallstudier med erfarenheter och exempel från sju svenska kommuner och två europeiska, som alla på olika sätt systematiskt arbetar för att öka sin attraktivitet. Ambitionen med urvalet är att det ska innehålla ett visst mått av lärande som kan vara intressant för andra kommuner och regioner att ta del av. De valda fallbeskrivningarna gör dock inte anspråk på att representera de mest framgångsrika exemplen. Fallen är valda utifrån att de representerar kommuner som arbetar med att utveckla platsens attraktivitet, men på olika sätt och under olika förutsättningar. Tillväxtanalys understryker att lärandet kring dessa frågor inte är tillräckligt utvecklat för att myndigheten ska kunna uttala sig om hur bra eller dåligt arbetsätten fungerar inom ramen för uppdraget. En övergripande slutsats är dock att det inte finns en faktor som avgör attraktiviteten och att det krävs ett långsiktigt arbete utifrån olika förutsättningar. Det finns inte en universell lösning eller metod. Samtidigt visar slutsatserna från fallstudierna att det inte räcker med att ha arbetstillfällen, utan att man även måste få människor att bosätta sig i den egna kommunen. Därför blir satsningar på att göra kommunen attraktiv för boende allt viktigare. Utbud som service, kulturella aktiviteter, möjligheter till fritidsaktiviteter, hur en plats kan utformas, en citykärna etc. är satsningar som prioriteras.

Servicepunkter

Av budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 19) framgår att regeringen vill utveckla s.k. servicepunkter på landsbygden, t.ex. livsmedelsbutiker, apotek, postservice och drivmedelsstationer.

Skärgårdsfrågor

Av budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 19) framgår att den förra regeringen i januari 2013 fattade beslut om att bevilja Skärgårdarnas

riksförbund bidrag med 5,1 miljoner kronor för perioden 2013–2015. Bidraget ska främst stödja riksförbundet i dess roll som forum för utveckling och information i frågor som rör arbete, boende, service och miljöfrågor i landets skärgårdar.

Tillväxtverket har i regleringsbrevet för 2014 fått i uppdrag att redovisa genomförande, erfarenheter och resultat av myndighetens dialoger genom ett s.k. skärgårdsforum. Syftet med forumet är att skapa och upprätthålla ett forum för samråd och dialog mellan aktörer inom skärgårdsområdet. Uppdraget ska redovisas senast 22 mars 2015.

Statligt riskkapital i det regionala tillväxtarbetet

I syfte att åtgärda kartlagda brister i kapitalförsörjningen för nya och växande små och medelstora företag finns sedan 2009 elva regionala riskkapitalfonder i Sverige. Fonderna drivs som projekt inom ramen för de åtta regionala strukturfondsprogrammen och finansieras av Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) tillsammans med regionala finansörer med avsikt att öka det regionala utbudet av ägarkapital.

Med anledning av vad som anförs i kommittémotion 2014/15:1094 (SD) om statligt riskkapital och regional tillväxt kan nämnas att det av budgetpropositionen för 2015 (utg.omr. 19) framgår att de riskkapitalsatsningar som genomförts regionalt inom ramen för de regionala strukturfondsprogrammen under programperioden 2007–2013 kommer att fortsätta inom den befintliga strukturen. Utöver detta avser regeringen genomföra två riskkapitalsatsningar i det nationella programmet. Den ena avser en s.k. fond i fond med syfte att investera i nya och befintliga privata riskkapitalfonder. Den andra avser en grön investeringsfond i syfte att stärka utbudet av riskkapital för finansiering av företag med affärsmodeller som bidrar till att minska utsläppen av koldioxid.

Vidare kan påminnas om att det statliga riskkapitalsystemet tidigare har varit föremål för översyner, dels i en offentlig utredning (SOU 2008:121), dels i ett regeringsuppdrag till konsultfirman McKinsey (Översyn av statliga riskkapitalaktörer). I båda översyner konstaterades att det finns utrymme för att förbättra systemet och öka dess effektivitet. Förslag som nämns är bl.a. att skapa en mer sammanhållen och överblickbar organisation med minskad överlappning mellan aktörerna, mer samordning, ökat samarbete mellan aktörerna och en tydligare och mer enhetlig styrning och uppföljning av systemet.

Riksrevisionen har även under 2014 genomfört en granskning av statens insatser för riskkapitalförsörjning (RiR 2014:1). En av de slutsatser som Riksrevisionen drar med anledningen av sin granskning är att de statliga insatserna till relativt stor del sker i den senare utvecklingsfasen och begränsas till vissa regioner och branscher. Riksrevisionen rekommenderar därför regeringen att ompröva systemet med statligt riskkapital och bli tydligare med vad systemet ska åstadkomma och formerna för detta. I detta sammanhang bör

regeringen bl.a. överväga antalet statliga riskkapitalaktörer och tydliggöra de olika aktörernas inbördes roller så att riksdagens intentioner uppfylls bl.a. när det gäller regional- och sektorspolitik. Den förra regeringen lämnade i maj 2014 en skrivelse till riksdagen (skr. 2013/14:235) med anledning av rapporten. När det gäller det Riksrevisionen anför om regional- och sektorspolitik skriver den förra regeringen att de anser att inriktningen för politiken huvudsakligen ska vara generell och ta utgångspunkt i statliga insatser som motiveras av att det både finns behov av att komplettera marknaden och samhällsekonomiska skäl att motverka marknadsmisslyckanden. Enligt den förra regeringen finns det inte heller nödvändigtvis någon motsättning mellan generell näringspolitiskt motiverade insatser och sektors- eller regionalpolitiska insatser, vilket den förra regeringen menar att Riksrevisionen antyder. Inga följdmotioner väcktes med anledning av skrivelsen som behandlades inom ramen för utskottets betänkande om utgiftsområde 24 Näringsliv (2014/15:NU1). I sitt ställningstagande noterar utskottet Riksrevisionens rekommendationer och den bedömning regeringen lämnat med anledning av dessa och föreslår att riksdagen ska lägga regeringens skrivelse till handlingarna.

Vidare kan det nämnas att regeringen i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr. 24) aviserar en översyn av de statliga finansieringsinsatserna för att effektivisera och möta marknadens behov.

Slutligen framgår det i Tillväxtanalys regleringsbrev för 2015 att myndigheten ska påbörja en utvärdering av de finansiella instrument som genomförs inom ramen för EU:s strukturfondsprogram för målet Investeringar för tillväxt och sysselsättning under perioden 2014–2020. Utvärderingen ska undersöka effekter på framväxten av investerare i tidiga skeden och påverkan på utvecklingen av kapitalförsörjningssituationen för den kategori mottagare som programmen riktar sig till. Utvärderingen ska beskriva insatsernas sammantagna påverkan på kapitalförsörjningssituationen, även i förhållande till andra insatser på området, i alla delar av landet. Utvärderingsarbetet ska genomföras i samverkan med Tillväxtverket och efter samråd med Statens energimyndighet och Almi Företagspartner AB och ska vara en integrerad del av lärandet under genomförandet av respektive satsning. Uppdraget ska redovisas till Näringsdepartementet senast den 31 december 2015 i form av en plan för utvärderingens genomförande.

Jämställdhet i det regionala tillväxtarbetet

Den förra regeringen beslutade i mars 2012 om en handlingsplan för en jämställd regional tillväxt under perioden 2012–2014, inklusive regionala handlingsplaner. Av regeringens resultatredovisning² i budgetpropositionen för 2015 (utg.omr. 19) framgår att arbetet med handlingsplanerna har ökat kunskapen om jämställdhetsintegrering i regionerna och stärkt insikten om

² Resultatredovisningen bygger på Tillväxtverkets rapport Slutsatser från följeforskning i programmet Resurscentra för kvinnor 2010–2012.

jämställdhetens betydelse för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft. Handlingsplanerna genomförs nu i samtliga län med olika grad av framgång och omfattning – primärt beroende på ledningens engagemang i frågan.

Under 2013 inleddes det nya treåriga programmet för Resurscentrum för kvinnor 2013–2015. Sammanlagt har 103,6 miljoner kronor i verksamhetsbidrag beviljats till 36 resurscentrum i 20 av Sveriges 21 län. Av regeringens resultatredovisning framgår att resurscentrum bl.a. varit med och utarbetat jämställda regionala utvecklingsstrategier, stärkt kvinnors företagande, drivit projekt som påverkat ungas yrkesval för en mindre könssegregerad arbetsmarknad och tagit fram statistik som belyser jämställdheten och genuskontrakten i olika län. Cirka en femtedel av resurscentrumen har konkret bidragit till att förändra strukturer och verksamhet inom det regionala tillväxtarbetet i respektive län. Resultatet av resurscentras verksamhet påverkas dels av de olika förutsättningar som råder inom olika län när det gäller förmåga och vilja att arbeta för jämställd tillväxt i samarbete med resurscentrums, dels av respektive resurscentrums kompetens och kontakter. Majoriteten av resurscentra har fört en dialog med de regionalt utvecklingsansvariga och försökt påverka deras verksamhet i en mer jämställd riktning.

Av budgetpropositionen för 2015 (utg.omr. 19) framgår att regeringen välkomnar att ett flertal län i dag använder jämställdhet som ett medel för att uppnå hållbar regional tillväxt och attraktionskraft, dvs. att ta till vara både kvinnors och mäns kunskaper, affärsidéer och innovationsförmåga. Samtidigt konstaterar regeringen att mycket arbete återstår i länen, bl.a. för att uppnå jämställdhet i styrsystemen, erhålla en jämn könsfördelning bland företagare, minska könssegregeringen på arbetsmarknaden samt att nå utrikes födda kvinnor med företagsrådgivning och finansiering.

Regeringen framhåller att den förra regeringens arbete för att stärka jämställdhetsperspektivet i det regionala tillväxtarbetet har stärkt resurscentrum för kvinnors möjligheter att verka i länen genom att öka kraven på de regionalt utvecklingsansvariga i länen, att arbeta med jämställdhetsintegrering. Det nationella stödet till resurscentra har enligt regeringen bidragit till att stärka resurscentras kompetens och därmed deras möjlighet att påverka det regionala tillväxtarbetet.

Regeringen avser att fortsatt följa upp arbetet som aktörer med regionalt utvecklingsansvar bedriver för jämställd regional tillväxt. Regeringen ser vidare ett behov av att de regionala företagsstöden ska utvecklas för att ge bättre möjligheter för det regionala tillväxtarbetet. Stöden ska också tydligare bidra till en hållbar utveckling med fokus på jämställdhet, miljö och integration. Regeringen kommer bl.a. att fortsatt arbeta för en jämställd fördelning av företagsstöden mellan kvinnor och män. Arbetet med att göra de regionala företagsstöden mer hållbara ur miljö- och jämställdhetsperspektiven bör enligt regeringen fortsatt ske genom bl.a. information och utveckling av normer och regelverk.

Regeringen framhåller även att de tre hållbarhetsdimensionerna, däribland jämställdhet, ska användas som hävstänger under strukturfondsprogrammen för 2014–2020 för att nå bättre resultat i projekten och därigenom öka möjligheten att lösa regionala problem och bidra till hållbar regional tillväxt.

Av regleringsbrevet för 2015 för Tillväxtverket och Tillväxtanalys framgår att myndigheterna med utgångspunkt i tidigare uppdrag om jämställdhetsintegrering 2013–2014 ska redovisa en plan för hur de avser fortsätta arbetet med jämställdhetsintegrering under 2015–2018 för att verksamheten ska bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen (prop. 2012/13:1 utg.omr. 13, bet. 2012/13:AU1, rskr. 2012/13:123) tillsammans med målet för näringspolitiken samt målet för den regionala tillväxtpolitiken. Planen ska slutredovisas senast den 1 oktober 2015 till Näringsdepartementet. Myndigheterna ska vidare senast den 22 februari 2018 i en delredovisning beskriva och analysera resultatet av det arbete som genomförts 2015–2017. Redovisning av åtgärder och resultat ska även ske årligen i myndigheternas årsredovisning. Vidare ska Tillväxtverket följa och stödja det fortsatta regionala arbetet för en jämställd regional tillväxt.

Utskottets ställningstagande

Det mål för den regionala tillväxtpolitiken som riksdagen har fastställt är utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. För att nå målet behövs det enligt utskottets uppfattning en regionalpolitik som antar utmaningen att formulera övergripande tillväxt- och utvecklingsstrategier för hela landet. Politiken för regional tillväxt måste präglas av en hög ambitionsnivå och vara ett kraftfullt verktyg för en rättvis, inkluderande och långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges alla regioner, såväl i gles- och landsbygd som i storstad. På så vis kan politiken möta vår tids stora samhällsutmaningar som är kopplade till demografi, globalisering, klimat, miljö och energi.

I flera av de aktuella motionerna framhålls behovet av att alla Sveriges regioner ska få möjlighet att utvecklas. I motionerna 2014/15:745 (S) och 2014/15:1753 (S) framhålls behovet av en aktiv regionalpolitik. I motion 2014/15:925 (S) efterfrågas en nationell strategi för en levande landsbygd och skärgård. Behovet av en samlad skärgårdspolitik lyfts även fram i motion 2014/15:1735 (S), och i motion 2014/15:2260 (S) betonas behovet av en urban tillväxtpolitik. I motion 2014/15:2802 (S) beskrivs glesbygdens utmaningar, och betydelsen av att skapa fler arbetstillfällen i hela landet framhålls. Vikten av att skapa utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter i hela landet lyfts även fram i motion 2014/15:1850 (M), och motionärerna framhåller att de generella insatserna för jobb, utbildning och förbättrat företagsklimat ska kombineras med regionala tillväxtinsatser. Med anledning av dessa motioner vill utskottet framhålla vikten av att det regionala perspektivet synliggörs. Utskotten anser också att det behövs en kraftfull och

aktiv regional tillväxtpolitik, vilket uttrycks inledningsvis i detta ställnings- tagande. I budgetpropositionen för 2015 (utg.omr. 19) redovisar regeringen inriktningen för den regionala tillväxtpolitiken. Enligt utskottets uppfattning svarar den väl mot det som efterfrågas i de nyss nämnda motionerna. När det gäller de särskilda utmaningar som glesbygden inklusive skärgården står inför vill utskottet även erinra om utredningen om stöd till kommersiell service i särskilt utsatta glesbygdsområden som pågår och som ska redovisa sitt slutbetänkande den 31 mars 2015.

I motion 2014/15:1753 (S) framhålls jämställdhetens betydelse för regional tillväxt. Utskottet, som delar motionärens uppfattning att det finns behov av ett fortsatt arbete för att stärka jämställdhetsperspektivet i den regionala tillväxtpolitiken, konstaterar att även regeringen är av samma åsikt. Av budgetpropositionen framgår att regeringen avser att fortsatt följa upp arbetet som aktörer med regionalt utvecklingsansvar bedriver för jämställd regional tillväxt. Vidare noterar utskottet även att regeringen ser ett behov av att utveckla de regionala företagsstöden och bl.a. vill att dessa tydligare ska bidra till en hållbar utveckling med fokus på jämställdhet, miljö och integration. Utskottet vill även erinra om att dessa tre hållbarhetsdimensioner särskilt ska beaktas inom ramen för prioriteringarna i sammanhållningspolitiken i Sverige 2014–2020. Vad gäller resurscentrum för kvinnor som särskilt omnämns i motionen noterar även utskottet att regeringen är positiv till den verksamhet som bedrivits där.

Med anledning av vad som sägs i motion 2014/15:1094 (SD) om riskkapitalfonder noterar utskottet att regeringen har för avsikt att se över de statliga finansieringsmöjligheterna för att effektivisera och möta marknadens behov. Regeringen framhåller bl.a. att det är av vikt att säkra ytterligare kapitalförsörjning till företag i tidiga skeden. Utskottet noterar även att de riskkapitalsatsningar som genomförts regionalt inom ramen för de regionala strukturfondsprogrammen under programperioden 2007–2013 kommer att fortsätta inom den befintliga strukturen. Därtill kommer regeringen att genomföra två riskkapitalsatsningar inom det nationella programmet.

När det gäller det som sägs i motion 2014/15:566 (C) om att de regler som beslutas av verk och myndigheter bör landsbygdsprövas vill utskottet slutligen anföra följande. Utskottet har förståelse för den oro som kommer till uttryck i motionen när det gäller landsbygdens utveckling och vill i sammanhanget erinra om regeringens avsikt att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att lämna förslag på hur en långsiktigt hållbar och sammanhållen landsbygdspolitik bör se ut. Utskottet vill i detta sammanhang betona vikten av denna utredning och vill understryka betydelsen av att regeringen så snart som möjligt tillsätter utredningen så att den kan inleda sitt arbete. Vidare anser utskottet att det alltid är viktigt att överväga de olika konsekvenser som lagar och regleringar kan få, och utskottet förutsätter att såväl regeringen som myndigheterna beaktar konsekvenserna av deras beslut utifrån flera perspektiv. Utskottet ser inget skäl till riksdagsuttalanden enligt det som föreslås i motionen.

Med det sagda avstyrker utskottet samtliga här aktuella motionsyrkanden.

Lokalisering och organisering av statliga myndigheter och statliga bolag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om lokalisering och organisering av statliga myndigheter och statliga bolag. Detta görs mot bakgrund av regeringens uttalade ambition och aviserade åtgärder på området. De av riksdagen sedan länge fastslagna principerna för lokalisering av myndigheter bör följas.

Jämför reservationerna 3 (M, C, FP, KD) och 4 (V).

Motionerna

I motion 2014/15:2987 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD) föreslås att riksdagen ska rikta ett tillkännagivande till regeringen om att pröva möjligheten att utlokalisera myndigheter (yrkande 4).

I motion 2014/15:486 av Kalle Olsson (S) framhålls att statlig verksamhet är viktig för jobben i glesbygden, inte minst för att bredda den lokala arbetsmarknaden. Vidare konstaterar motionären att en majoritet av de myndigheter som tillkommit sedan 2007 har lokaliserats till Stockholm, samtidigt som tidigare utlokaliserade myndigheter flyttar sina ledande funktioner till huvudstaden. Förutom att öka antalet arbetstillfällen på landsbygden menar motionären att statliga jobb även handlar om tillgång till statlig service för boende och företagare på landsbygden. Enligt vad som sägs i motionen bör en vägledande princip vara att alltid inkludera det regionalpolitiska perspektivet vid lokalisering av statlig verksamhet och så långt som möjligt verka aktivt för att statliga arbetstillfällen ska komma hela Sverige till del. Ett sätt att nå sysselsättningsmålet är att ta ansvar för utvecklingen i alla delar av landet, också genom statliga myndigheter och bolag.

Även i motion 2014/15:737 av Jasenko Omanovic (S) framhålls att statliga myndigheter bör finnas i flera delar av Sverige. Statliga myndigheter är både viktiga arbetsgivare för kompetent arbetskraft och ett betydelsefullt kundunderlag för småföretag i arbetsmarknadsregionen. Motionären påminner om att riksdagen vid flera tillfällen uttalat att varje beslut om lokalisering av statlig verksamhet bör föregås av noggranna överväganden om lokalisering ute i landet. Samtidigt pekar motionären på att mer än hälften av de nya myndigheterna som tillkommit efter 2006 har huvudkontoret i Stockholm. Därtill har ett antal tidigare omlokaliserade myndigheter flyttat från landet tillbaka till huvudstaden. Därför, menar motionären, bör den nya regeringen överväga möjligheterna att i regleringsbrev till myndigheter och ägardirektiv

till statliga bolag skärpa kraven på att dessa ska ta ett regionalpolitiskt ansvar och framhålla vikten av att alla medverkar till att de regionalpolitiska målen uppnås. När nya myndigheter startas bör lokaliseringsfrågan beaktas från ett regionalpolitiskt perspektiv, och i samtliga fall bör möjligheterna till en annan lokaliseringsort än Stockholm övervägas. Vidare måste alla tendenser till återlokalisering ifrågasättas. Slutligen bör riksdagen uppmana regeringen att överväga möjligheterna att ta fram en plan för utlokalisering av statliga verk och myndigheter från Stockholm.

Sveriges välstånd bygger på att landet hänger ihop, men staten och dess myndigheter medverkar genom centraliseringen av statliga jobb till att många arbetstillfällen aldrig når landsbygden och att jobb försvinner därifrån, sägs i motion 2014/15:1162 av Hans Ekström och Caroline Helmersson Olsson (båda S). Liksom i de två föregående motionerna konstateras att de statliga jobben på gles- och landsbygd har minskat samtidigt som de har ökat i storstads- och stadskommuner. Utlokalisering av de statliga myndigheterna skulle inte bara innebära fler arbetstillfällen på landsbygden utan även bidra till att driftkostnaderna skulle sjunka som en konsekvens av lägre lokalkostnader. Mot den bakgrunden anser motionärerna att riksdagen genom ett uttalande bör uppmana regeringen att se över möjligheten att få en bättre geografisk spridning och placering av våra myndigheter över landet.

Även i motion 2014/15:2803 av Fredrik Lundh Sammeli och Emilia Töyrä (båda S) påtalas att över hälften av de nya myndigheter som tillkommit sedan 2006 har hamnat i huvudstaden. Motionärerna framhåller att dagens teknik gör det fullt möjligt att utlokalisera en stor del av den statliga verksamheten till orter i glesbygden i stället för att koncentrera den till storstäderna. Dessa modernare lösningar skulle möjliggöra för inlands- och glesbygdskommunerna att behålla viktiga arbetsplatser och därmed ge reella förutsättningar för utveckling och tillväxt. Därför, menar motionärerna, måste regeringen se till att målsättningen om väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med en god servicenivå i alla delar av landet efterlevs. När det gäller statliga affärsdrivande verk bör man överväga möjligheten att förlägga en stor del av den administrativa verksamheten till orter inom de regioner där verksamheten har sitt huvudsakliga ursprung. Motionärerna pekar på att staten genom att använda sitt ägarinflytande skulle kunna påverka den regionala obalansen i positiv riktning. Vidare anser motionärerna att regeringen bör överväga möjligheten att införa en tydligare markering i regleringsbrev och direktiv om det regionalpolitiska ansvaret och vikten av att alla medverkar till att de regionalpolitiska målen uppnås i fråga om statliga myndigheter och verk. Slutligen bör möjligheten att pröva lokaliseringsfrågan från ett regionalpolitiskt perspektiv övervägas när nya myndigheter startas, och tendenser till s.k. återlokalisering bör motarbetas. Detta bör riksdagen genom ett uttalande tillkännage för regeringen.

I motion 2014/15:1212 av Lena Asplund (M) framhålls vikten av att människor efter avslutad högskoleutbildning kan flytta tillbaka till sina uppväxtkommuner och jobb som motsvarar de akademiska studierna. Det

huvudsakliga problemet är enligt motionären att statliga myndigheter oftast inte lokaliseras till de orter där detta behov av arbetstillfällen finns. Motionären betonar att dagens informationsteknologi innebär att allt inte behöver finnas i Stockholm eller på andra större orter. I mindre orter är dessutom lokalhyrorna betydligt lägre, och staten skulle genom en utlokalisering i betydande grad minska sina kostnader. Mot den här bakgrunden anser motionären att det är viktigt att tydliggöra regelverket vid statliga effektiviseringar så att större hänsyn tas till att hela Sverige ska leva, och förordar vidare ett riksdagsuttalande om att se över lokaliseringen av statliga myndigheter och bolag.

Även i motion 2014/15:163 av Håkan Svenneling m.fl. (V) förordas ett riksdagsuttalande om att statliga myndigheter bör spridas till fler orter i Sverige. Motionärerna betonar vikten av att nya statliga verksamheter lokaliseras till olika delar av Sverige och att befintliga statliga arbeten värmis i hela landet. Därigenom kan hela landets resurser och kompetens tas till vara. Det ger arbetstillfällen och kan bidra till en positiv utveckling på mindre orter på landsbygden.

Också i motion 2014/15:1568 av Per Åsling och Anders Ahlgren (båda C) förordas ett riksdagsuttalande om lokalisering av statliga myndigheter. I likhet med i motion 2014/15:737 (S) påminns om att riksdagen vid ett flertal tillfällen och under många år uttalat vikten av statliga myndigheters närvaro i olika delar av landet. Trots en stark uppslutning i riksdagen konstateras dock att den praktiska lokaliseringspolitikens varit begränsad. Motionärerna framhåller att det i såväl forskning som praktiska erfarenheter runt om i landet finns stöd för att den statliga närvaron har en stor betydelse både för de lokala arbetsmarknaderna och för regioners utveckling och tillväxt. Samtidigt påtalas att det är viktigt att den statliga lokaliseringspolitikens betraktas med tillväxtpolitiska utgångspunkter snarare än att statliga jobb ses som en kompensation till olika landsändar. Motionärerna förordar väl fungerande och utvecklade kluster av statliga myndigheter och lyfter fram Östersund som ett gott exempel. Riksdagen bör därför slå fast att en modern lokaliseringspolitik ska verka för att statliga myndigheter, funktioner och verksamheter placeras med hela landet som utgångspunkt. Nya myndigheter bör vidare regelmässigt placeras utanför Stockholmsområdet. För verksamheter som nu är lokaliserade till Stockholm bör den geografiska placeringen omprövas löpande. Endast i undantagsfall och efter en tydlig konsekvensanalys bör statlig verksamhet lokaliseras till huvudstadsregionen.

För att stärka landets regioner och minska inflyttningstrycket i Stockholm bör olika verksamheter och funktioner inom flera statliga myndigheter decentraliseras ut i landet från Stockholm, sägs det i motion 2014/15:1799 av Per-Ingvar Johansson och Anders Åkesson (båda C). Motionärerna menar att det finns goda förutsättningar att lokalisera olika funktioner och verksamheter inom flera stora statliga myndigheter från Stockholm till andra delar av landet. Staten kan på detta sätt bidra till en bättre balans inom landet, vilket skulle vara av nytta både för Stockholm och landet i övrigt. Genom ett uttalande bör

därför riksdagen uppmana regeringen att ge de större statliga myndigheterna i uppdrag att utlokalisera delar av sina verksamheter från Stockholm till andra delar av landet.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid återkommande tillfällen behandlat motioner liknande de utskottet nu har att behandla. I sitt ställningstagande hösten 2013 (bet. 2013/14:NU2) påminde utskottet om de sedan länge fastslagna principerna (se längre fram i detta avsnitt). Vidare noterade utskottet att de statliga myndigheterna enligt förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete är skyldiga att beakta möjligheter till decentralisering av sina verksamheter.

När det gäller skärpta krav i myndigheternas regleringsbrev påminde utskottet om att ansvaret för den enskilda myndighetens interna organisation i regel är delegerat till myndighetens ledning. Regeringen har dock det övergripande ansvaret för att den statliga förvaltningen bedrivs rättssäkert och effektivt och att myndigheterna har likvärdig service och tillgänglighet för alla medborgare. Utskottet noterade samtidigt att flera myndigheter i regleringsbreven för 2010 och 2012 hade fått i uppdrag att ta fram en långsiktig intern strategi som ska vägleda myndigheterna i deras arbete med hållbara regionala tillväxtfrågor. Strategin ska bl.a. grundas på den nyss nämnda förordningen. Därtill noterade utskottet att Tillväxtverket har fått i uppdrag att göra en sammanställning och uppföljning av dessa strategier och att detta skulle redovisas senast den 20 januari 2014.

Samtliga motioner i avsnittet avstyrktes. En avvikande uppfattning redovisades i en reservation (S, MP, V).

Principerna redovisas i ett tidigare betänkande (bet. 2011/12:NU2). Sammanfattningsvis innebär de fastställda principerna att möjligheterna att placera myndigheter i länscentrum eller vissa andra orter i eller i anslutning till nationella regionalpolitiska stödområden alltid bör övervägas i första hand. Vidare ska en alternativ lokalisering kunna vara orter eller regioner där statlig verksamhet läggs ned eller som i övrigt är mindre väl försörjda med sådan verksamhet. I varje fall bör en annan lokaliseringsort än Stockholm övervägas. En utgångspunkt ska dock vara att myndigheterna även efter en sådan lokalisering ska kunna utföra sina arbetsuppgifter effektivt.

Målet för förvaltningspolitiken

Målet för den statliga förvaltningspolitiken är en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete (prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU38).

Budgetpropositionen för 2015

I budgetpropositionen för 2015 (utg.omr. 19) framhåller regeringen att det är av central betydelse för det lokala och regionala tillväxtarbetet att den statliga förvaltningen är effektiv, tillgänglig och samordnad. Specialiseringen och sektoriseringen inom den statliga förvaltningen får inte leda till fragmentering och bristande helhetssyn. Regeringen betonar att det är viktigt att statliga myndigheternas lokalisering kan få en större spridning över landet och menar att det handlar om att pröva om myndigheter kan lokaliseras utanför storstäderna, i första hand till länscentrum eller vissa andra orter. En utgångspunkt är att myndigheterna ska kunna utföra sina arbetsuppgifter effektivt. Därtill framgår (utg.omr. 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning) att regeringens utgångspunkt är att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län och vidare att myndigheter som behöver vara lokaliserade i Stockholm bör pröva om delar av verksamheten kan lokaliseras på annan plats.

Uppdrag till Tillväxtverket

Som framgår av budgetpropositionen för 2015 (utg.omr. 19) gav den förra regeringen 2010 och 2012 ett antal myndigheter i uppdrag att ta fram en strategi för myndighetens arbete med regionala tillväxtfrågor. Av regeringsuppdragen framgår att strategin ska grunda sig på förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete och på den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013.

Enligt ett regeringsuppdrag från oktober 2013 ska Tillväxtverket göra en sammanställning och uppföljning av dessa strategier. Av uppdraget framgår att Tillväxtverket bl.a. ska sammanställa och följa upp hur nationella myndigheter med egna interna strategier bedömer mervärdet av en ökad samverkan och dialog med den regionala nivån och vilken roll strategierna ska spela. Tillväxtverket ska vidare lämna förslag till åtgärder som kan förbättra förutsättningarna för att de interna strategierna samlat ska kunna bidra till att förbättra och utveckla samverkan mellan de nationella och regionala nivåerna. Uppdraget redovisades i början av 2014. Av rapportens slutsatser framgår bl.a. att de interna strategiernas bidrag enligt myndigheterna hittills är internt. De interna strategiernas fokus är att konstatera, legitimera och diskutera det faktum att myndigheten arbetar med frågor inom området regional tillväxt. Tillväxtverket menar att detta kan ses som ett första steg, och för att gå vidare bör de interna strategierna utformas till verktyg för samspel och samverkan med den regionala samhällsnivån.

I maj 2014 gav regeringen ett antal myndigheter i uppdrag att ta fram långsiktiga strategier för myndigheternas medverkan i det regionala tillväxtarbetet under perioden 2014–2020. Flera av de myndigheter som tidigare haft i uppdrag att ta fram interna strategier finns bland de myndigheter som fått detta uppdrag. Uppdraget skiljer sig från det tidigare genom att det har en tydligare extern fokus. Strategierna ska grunda sig på någon eller flera

av prioriteringarna i den nationella strategin för regional tillväxt och attraktionskraft 2014–2020. Syftet med uppdraget är att skapa bättre förutsättningar för myndigheternas medverkan i det regionala tillväxtarbetet, bl.a. genom en vidareutvecklad och bättre samverkan mellan myndigheter och aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Strategierna ska bl.a. beskriva hur myndigheten avser att bidra till en utvecklad samverkan och dialog med regionalt utvecklingsansvariga aktörer, samt hur myndighetens samverkan med andra nationella myndigheter kan utvecklas i förhållande till regionalt utvecklingsansvariga aktörer. Uppdraget ska rapporteras av respektive myndighet till Näringsdepartementet senast den 31 mars 2015.

I regleringsbrevet för 2014 har Tillväxtverket fått i uppdrag att stödja myndigheterna i detta arbete och möjliggöra erfarenhetsutbyte.

Uppdrag till Ekonomistyrningsverket

Ekonomistyrningsverket (ESV) har bl.a. till uppgift att lämna stöd till regeringen och myndigheterna gällande lokalförsörjningsfrågor. Stöd har t.ex. givits genom myndighetens analyser av lokalanvändning och lokalkostnader i staten. I november 2012 fick ESV i uppdrag att utreda frågor om statens lokalförsörjning, bl.a. frågor om myndigheternas lokalisering till centrala Stockholm och de skäl de har för detta samt metoder för att begränsa lokaliseringen till centrala Stockholm. Uppdraget redovisades i en rapport (ESV 2013:36) i april 2013, och av budgetpropositionen för 2015 (utg.omr. 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning) framgår att förslagen nu bereds inom Regeringskansliet. Här framgår även vidare att regeringen avser att gå vidare med några av de åtgärder som ESV föreslår och samtidigt fortsätta att utveckla styrningen av den statliga lokalförsörjningen. I enlighet med ESV:s förslag anser regeringen att åtgärder behöver vidtas för att förbättra regeringens och myndigheternas beslutsunderlag inför regeringens beslut om att bevilja långa hyresavtal. Ett annat av de förslag regeringen avser att gå vidare med är att ge ESV i uppdrag att utveckla nyckeltal som kan ligga till grund för årliga jämförelser av statens samt enskilda myndigheters och myndighetskategoriers lokalkostnader. Inom något år räknar man med att kunna redovisa nyckeltal avseende statens lokalförsörjning. Ambitionen är att t.ex. kontorsyta per anställd för vissa kategorier av myndigheter ska kunna presenteras. Syftet är att öka incitamenten till effektivisering samt förbättra underlaget för myndighetsstyrningen. Utgångspunkten är att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län. Myndigheter som behöver vara lokaliserade i Stockholm bör pröva om delar av verksamheten kan lokaliseras på någon annan plats.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill redan inledningsvis deklarera att det alljämt ställer sig bakom de principer som riksdagen sedan länge slagit fast och som finns redovisade i detta betänkande. Utskottet vill vidare understryka vikten av att alla

medborgare har goda möjligheter att ta del av de offentliga tjänsterna, liksom att verksamheten är rättssäker och effektiv och att den i relation till de skatter och avgifter som svarar för dess finansiering fungerar kostnadseffektivt. Detta ligger i linje med såväl målet för den regionala tillväxtpolitiken som målet för den statliga förvaltningspolitiken, vilka utskottet redovisat i detta betänkande.

I flera av de här aktuella motionerna konstateras att huvudkontoren för en majoritet av de nya myndigheter som tillkommit sedan 2006 har hamnat i Stockholm, och att ett antal myndigheter som tidigare varit lokaliserade ute i landet dessutom har flyttat tillbaka till Stockholm. I likhet med vad som uttrycks i flera av motionerna anser utskottet att detta är en oroväckande utveckling. Det handlar om att kunna erbjuda medborgare offentlig service på likvärdiga villkor, oavsett om de bor i en stad eller på landsbygden. Dessutom kan lokalisering av myndigheter i olika delar av Sverige bidra till att hela landets resurser bättre tas till vara. Statliga myndigheter är viktiga arbetsgivare för kompetent arbetskraft samtidigt som de utgör ett betydelsefullt kundunderlag för småföretag i arbetsmarknadsregionen. Placering av statliga myndigheter kan på så vis leda till tillväxt och utveckling i hela landet och därmed motverka den starka urbaniseringstrend som pågår. En bättre geografisk spridning av de statliga myndigheterna skulle även kunna bidra till att effektiviteten i statens lokalförsörjning ökar genom att lokalkostnadernas andel av de totala kostnaderna för statens egen verksamhet minskar. Det är också utskottets uppfattning att fler myndigheter, eller delar av myndigheternas verksamhet, skulle kunna lokaliseras utanför Stockholms län än vad som är fallet i dag. Utskottet noterar därför med tillförsikt att regeringen i budgetpropositionen för 2015 uttalat att en tydlig utgångspunkt ska vara att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län och att de myndigheter som behöver vara lokaliserade i Stockholm bör pröva om delar av verksamheten kan lokaliseras på någon annan plats. Vidare noterar utskottet att regeringen när det gäller lokalförsörjning har aviserat fler åtgärder som syftar till att sänka kostnaderna för statens administration. Mot den bakgrunden anser utskottet att ett riksdagsuttalande i nuläget kan besparas. Utskottet vill dock samtidigt betona vikten av att regeringen, i linje med sin avsikt, går från ord till handling i denna fråga, och utskottet kommer att följa regeringens fortsatta arbete inom detta område noga. Utskottet vill även slutligen påminna om att myndigheterna enligt förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete är skyldiga att beakta möjligheter till decentralisering av sina verksamheter och noterar att ett antal myndigheter senast den 31 mars 2015 ska redovisa sina långsiktiga strategier för myndigheternas medverkan i det regionala tillväxtarbetet under perioden 2014–2020.

Med det sagda avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden i detta avsnitt.

Kommersiell och offentlig service på landsbygden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om kommersiell och offentlig service på landsbygden. Detta görs mot bakgrund av pågående och aviserade åtgärder och uppdrag, bl.a. den pågående utredningen om stöd till kommersiell service och den aviserade satsningen på s.k. servicepunkter.

Jämför reservationerna 5 (M, C, FP, KD) och 6 (SD).

Motionerna

I motion 2014/15:2987 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD) framhålls behovet av ökade satsningar för att förbättra servicen på landsbygden (yrkande 1). Vikten av att det finns tillgång till en fungerande, grundläggande service på rimligt avstånd för att människor och företag ska vilja bo och verka i hela Sverige betonas, och motionärerna understryker att detta gäller såväl myndigheter som kommunal och kommersiell service. Servicelösningar som bygger på lokala förutsättningar och samverkan med företagare och civilsamhället framhålls särskilt. Vidare lyfter motionärerna fram behovet av att stötta lanthandlare och bensinmackar, öka tillgängligheten till offentlig service i glesbygd, förbättra livskvaliteten på landet genom att t.ex. ge stöd till idrottsanläggningar och elljusspår och fortsätta samordna insatser för att öka tillgängligheten till lokal service (yrkande 2). Motionärerna menar dessutom att regelverken bör ses över och efterlyser en ökad samordning mellan myndigheter och en förbättrad samverkan mellan offentliga och kommersiella aktörer för att åstadkomma en god offentlig och kommersiell service i hela landet (yrkande 3).

I motion 2014/15:935 av Krister Örnfjäder m.fl. (S) förordas ett riksdagsuttalande om att se över behovet av att höja ersättningen för lanthandlare som är ombud för statligt ägda bolag. En väl fungerande lanthandel är ofta både livsmedelsbutik, post, apotek, bank samt ombud för Systembolaget, och lanthandlarna spelar därmed en avgörande roll för en levande landsbygd. I motionen uttrycks en farhåga över att denna grundläggande service är hotad genom en ständigt vikande lönsamhet och tuff konkurrens från städernas köpcentrum. Motionärerna menar att den ersättning som ombuden får i dag inte alls svarar mot den nytta det innebär för de statligt ägda bolagen eller samhället och att staten därför bör överväga att se över dagens ersättningssystem.

Tillgången till god kommersiell service och samhällsservice är en viktig förutsättning för tillväxt och utveckling av resurserna på landsbygden, sägs det i motion 2014/15:2251 av Fredrik Lundh Sammeli och Leif Pettersson (båda S). För att servicen ska kunna upprätthållas i hela landet krävs enligt motionärerna tydliga politiska styrmedel och särskilda åtaganden från statens

sida. I motionen framhålls bl.a. samordning av verksamheter, tillgång till modern it-infrastruktur, väl fungerande telefoni och att de gemensamt ägda företagen, som t.ex. Posten och SJ, används för att få en fungerande service i hela Sverige. Riksdagen bör därför genom ett uttalande framhålla vikten av att regeringen överväger möjligheterna till en översyn av en acceptabel samhällsservice även i de gleset befolkade delarna av landet.

I motion 2014/15:912 av Tomas Tobé (M) framhålls problemet med att antalet bensinmackar runt om i landet minskar kraftigt. En utveckling som enligt motionären hotar att urholka glesbygdens service och attraktionskraft. I motionen påtalas olika orsaker till utvecklingen, och förslag på olika lösningar diskuteras. Motionären menar sammantaget att det krävs att riksdagen betraktar frågan som viktig och säkerställer att insatser tas för att bryta utvecklingen som annars på sikt riskerar att slå hårt mot landsbygden.

För att människor och företag ska vilja bo och verka i hela Sverige är det viktigt att det finns tillgång till en fungerande, grundläggande service på rimligt avstånd, sägs det i motion 2014/15:1850 av Hans Rothenberg m.fl. (M). Motionärerna föreslår en översyn av regelverken och efterlyser en ökad samordning mellan myndigheter (yrkande 26). Vidare förordar motionärerna ett riksdagsuttalande om förbättrad samverkan mellan offentliga och kommersiella aktörer för att åstadkomma en god offentlig och kommersiell service i hela landet (yrkande 29).

I motion 2014/15:2226 av Jan R Andersson m.fl. (M) konstateras att många bensinmackar försvunnit på landsbygden under det senaste decenniet och att det i flera fall sker en liknande utveckling med lanthandlarna runt om i Sverige. Motionären konstaterar dock att det fortfarande finns entreprenörer runt om i landet som satsar på att driva vidare lanthandeln, starta en bymack eller liknande. Detta är positivt för en levande landsbygd och bör enligt motionären underlättas ytterligare. Motionären framhåller det stöd som den förra regeringen tillförde för att underlätta kommersiell service på landsbygden men påtalar samtidigt att det är få som känner till att dessa stöd existerar, vem de ska vända sig till och hur man söker dem. I många fall är det länsstyrelserna runt om i landet som sköter detta, och motionären framhåller att det därmed är angeläget att länsstyrelserna på ett bättre sätt koordinerar sitt arbete med olika landsbygdsstöd och tydligare informerar om vilka stöd som finns och hur man ansöker om dem. Riksdagen bör därför genom ett uttalande uppmana regeringen att se över hur information och koordination av landsbygdsstöd kan förbättras.

För att människor ska kunna bo och verka på landsbygden krävs en god service, sägs det i motion 2013/14:N335 av Jabar Amin (MP). En basservice ska, enligt motionären, garantera att det i alla landets kommuner finns tillgång till godtagbar sjuk-, åldrings- och barnavård, apotek, polis, skola, räddningstjänst, infrastruktur, m.m. Servicegraden kan variera beroende på kommunernas invånarantal. Motionären föreslår att riksdagen genom ett uttalande ska be regeringen ta fram en strategi som garanterar basservice.

I partimotion 2014/15:2587 av Annie Lööf m.fl. (C) deklarerar att Centerpartiet vill skapa världens modernaste landsbygd och världens grönaste städer. Partiet vill att hela landet ska kunna utvecklas. Det handlar om möjligheterna till jobb, god välfärd och grön tillväxt oavsett var i landet man bor. När det gäller offentlig service såsom polis, försäkringskassa och post framhålls att dessa är viktiga delar för att hela landet ska behålla sin livskraft.

I motion 2014/15:1 av Anders Ahlgren och Anders Åkesson (båda C) förordas att det inrättas en nationell servicegaranti som innebär rätt till offentlig service i hela landet. Det innebär, enligt motionärerna, att det fastställs en lägsta nivå på tillgången till samhällsfunktioner och tjänster som medborgare i Sverige har rätt till, oavsett var i landet de bor. Motionärerna anför att ett första steg på vägen mot en sådan garanti är att förverkliga den rapport om myndigheternas service i samverkan som Statskontoret presenterat. Viktiga steg mot service i hela landet som nämns i motionen är bl.a. fortsatta bredbandssatsningar, en definierad rätt till postservice samt tillgång till försäkringskassan, arbetsförmedling och polis.

Även i motion 2014/15:558 av Helena Lindahl (C) framhålls att det behövs en servicegaranti som anger en lägsta nivå för samhällsfunktioner och tjänster som medborgare har rätt att kräva. Motionärerna förordar ett riksdagsuttalande om att det genomförs en översyn av en eventuell lagstiftning som garanterar en lägstanivå för grundläggande offentliga och kommersiella samhällsfunktioner i hela landet.

I motion 2014/15:986 av Annika Carlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) föreslås att det inrättas en servicegaranti i enlighet med vad som uttrycks i de båda föregående motionerna. Även i denna motion pekar motionärerna på att ett förverkligande av Statskontorets rapport om myndigheternas service i samverkan skulle utgöra ett första steg på vägen mot en sådan garanti.

Även i motion 2014/15:1566 av Per Åsling (C) framförs behovet av en översyn av förutsättningarna för att inrätta en servicegaranti i hela landet för att ge varje medborgare i Sverige en fungerande grundläggande service på ett rimligt avstånd. Liksom i flera av de föregående motionerna framhålls Statskontorets rapport om myndigheternas service i samverkan.

Vissa kompletterande uppgifter

Tillväxtverkets uppgifter

Tillväxtverket ska enligt 2 § förordningen (2009:145) med instruktion för Tillväxtverket främja tillgängligheten till kommersiell och offentlig service för företag och medborgare i serviceglesa områden. Myndigheten ska vidare enligt 4 § i den nyss nämnda förordningen delta i, samordna och följa upp strategier och program inom det regionala tillväxtarbetet, däribland program för kommersiell och offentlig service för företag och medborgare. Tillväxtverket ska även förmedla kunskap till andra myndigheter och relevanta aktörer om regionalt tillväxtarbete, inklusive god tillgång till kommersiell och

offentlig service, och om gles- och landsbygders särskilda tillväxtförutsättningar.

Av regleringsbrevet för 2015 framgår att Tillväxtverket senast den 26 februari 2016 ska redovisa till Näringsdepartementet hur myndigheten har främjat tillgängligheten till kommersiell och offentlig service för företag och medborgare i servicelesa områden.

Samverkan mellan myndigheter

För att möjliggöra en fysisk närvaro i mindre tätbefolkade områden samverkar statliga myndigheter med varandra och med kommunala myndigheter. I vissa fall kan det vara fråga om s.k. samtjänst enligt lagen (2004:543) om samtjänst vid medborgarkontor, där en handläggare företräder flera myndigheter. Samverkan kan också ske i form av lokalsamverkan, dvs. då flera myndigheter är företrädare i samma lokal eller då en myndighet använder en annan statlig eller kommunal myndighets lokaler för möten. Det förekommer även lösningar för fjärrservice, där medborgare via en terminal kan komma i kontakt med myndigheter som inte finns företrädare med personal på plats. Enligt förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete bör det regionala tillväxtarbetet utformas och bedrivas i sektorsövergripande samarbete mellan aktörer på lokal och nationell nivå.

Servicefrågorna i den förvaltningspolitiska propositionen

I regeringens förvaltningspolitiska proposition från våren 2010 (prop. 2009/10:175) konstaterades det att många myndigheter sedan lång tid arbetar med att kontinuerligt utveckla sin verksamhet, bl.a. i syfte att förbättra servicen och tillgängligheten samt öka effektiviteten. Enligt vad regeringen då anförde bör utgångspunkten vara att alla myndigheter eftersträvar en så likvärdig servicenivå och tillgänglighet som möjligt. Vidare framhölls att varje myndighet har ansvar för utvecklingen av sin egen service och att myndigheter med lokal närvaro kan behöva samverka med varandra. Likvärdig tillgång till service för alla kan uppnås bl.a. genom ökad samverkan och bättre uppföljning samt genom en ökad användning av ny teknik.

Utredning om samverkan m.m.

Våren 2007 tillkallade regeringen en särskild utredare (generaldirektör Lars Högdahl) som fick i uppdrag att stödja de statliga myndigheterna i deras arbete med att inrätta lokala servicekontor och att stödja andra samverkansinitiativ. I november 2009 överlämnade utredaren sitt slutbetänkande *Se medborgarna – för bättre offentlig service* (SOU 2009:92). I betänkandet föreslogs bl.a. en ny servicestruktur där gemensamma statliga och kommunala servicecentrum och servicepunkter utgör en grundstruktur över hela landet för service till medborgare och företag. Insatser för utveckling av teknikstödd service föreslogs också. Utredaren berörde även den ideella och den privata sektorn

som leverantör av service och tjänster inom skilda områden i samhället. Utredningsbetänkandet har remissbehandlats.

Uppdrag till Statskontoret om att utreda myndigheternas service i samverkan

I mars 2011 gav regeringen Statskontoret i uppdrag att ta fram ett samlat underlag om myndigheternas service i samverkan. I uppdragsbeskrivningen refereras bl.a. till den tidigare omnämnda utredningen *Se medborgarna – för bättre offentlig service* (SOU 2009:92). Det konstateras att utredningens förslag hade mött ett blandat remissutfall. Flera remissinstanser ansåg att utredningens underlag var bristfälligt när det gällde medborgarna och företagens faktiska behov och att en sådan behovsanalys borde ingå i regeringens beslutsunderlag.

Statskontoret redovisade i april 2012 sitt uppdrag i rapporten *Service i medborgarnas och företagens tjänst* (2012:13). På kort sikt menar Statskontoret att regeringen bör formulera tydligare mål för vissa myndigheters servicegivande i syfte att klargöra vilka servicenivåer och vilken tillgänglighet som myndigheterna förväntas leva upp till. Kraven på samverkan bör tydliggöras i de berörda myndigheternas instruktion. Vidare menar Statskontoret att regeringen bör se över finansieringsformerna för service i samverkan. Dagens lösning med frivillig samverkan som finansieras via myndigheternas förvaltningsanslag gör myndigheterna alltför beroende av varandra. I rapporten föreslås även att Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser får i uppdrag att analysera medborgarnas och företagens tillgång till offentlig service i olika delar av landet.

På längre sikt menar Statskontoret att regeringen bör inrätta en servicedelegation som får i uppdrag att ta ett samlat grepp om utvecklingen av myndigheternas servicegivande. I ett längre perspektiv anser Statskontoret att kommunerna bör inkluderas i samverkan om servicegivandet.

Stöd till kommersiell service

I arbetet med att främja en god tillgång till kommersiell service kan ekonomiskt stöd beviljas enligt förordning (2000:284) om stöd till kommersiell service. Stödet kan beviljas till bl.a. näringsidkare med fasta försäljningsställen för dagligvaror eller drivmedel i gles- och landsbygd. Från och med den 1 januari 2012 gäller en reviderad förordning för stöd till kommersiell service. Den medger bl.a. högre stöd till hemsändning och servicebidrag.

Stöd till kommersiell service kan även ske inom ramen för förordningen (2003:596) om bidrag för projektverksamhet inom den regionala tillväxtpolitiken och landsbygdsprogrammet.

Med anledning av vad som sägs i motion 2014/15:935 (S) om ersättningen till lanthandlare som är ombud för statligt ägda bolag kan nämnas att den ersättning som utgår beslutas av de enskilda bolagen och därmed ytterst är en

styrelse- och ledningsfråga. Vidare kan det även nämnas att den som ansöker om servicebidrag enligt förordningen (2000:284) om stöd till kommersiell service ska ange i ansökan om de agerar som ombud för Apoteksbolaget, Posten AB, Svenska Spel AB samt utlämningsställe för Systembolaget. Rätten att besluta om stöd till kommersiell service enligt förordningen ligger hos olika aktörer på regional nivå i de olika länen och stöden tillämpas på något olika sätt. Det kan t.ex. handla om att det endast utgår stöd till verksamheter som ligger på ett visst avstånd från nästa närmaste verksamhet, men här finns även möjlighet att prioritera de lanthandlare som eventuellt även agerar som ombud.

Utredning om stöd till kommersiell service

I januari 2014 beslutade den förra regeringen att tillsätta en utredning om stöd till kommersiell service i särskilt utsatta glesbygdsområden (dir. 2014:4). Utredningen (särskild utredare: f.d. statssekreterare och stabschef i Näringsdepartementet Catharina Håkansson-Boman) ska se över hur man ytterligare kan stödja tillgången till kommersiell service i särskilt utsatta och sårbara glesbygder. Syftet med stödet är att ge medborgare och företag i dessa områden tillgång till en grundläggande nivå av sådan service. Utredare ska även ta ställning till vilka former av service som kan omfattas samt klargöra hur ett stöd skulle kunna bidra till ökad tillgänglighet till och samordning av olika typer av service. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2015.

I ett delbetänkande som lämnades till Näringsdepartementet i augusti 2014 pekar utredningen ut viktiga områden som den kommer att arbeta med den återstående utredningstiden.

Med anledning av vad som sägs i de här aktuella motionerna kan nämnas att utredningen i sitt slutbetänkande bl.a. kommer att

- överväga om det finns skäl att föreslå förändringar i reglerna för nuvarande stöd
- redovisa erfarenheter från de regionala serviceprogrammen 2014–2018 samt dra slutsatser utifrån programmen
- beskriva vad som kan anses vara en grundläggande nivå av kommersiell service
- överväga dels om det är rimligt att avgränsa ”särskilt sårbara och utsatta områden” till de delar av landet som har låg och mycket låg tillgänglighet till tätorter, dels hur skärgårdsområden ska behandlas
- överväga vilka kriterier som ska gälla för att stödet ska kunna utgå för de stödformer som föreslås
- överväga hur ett statligt stöd kan utformas för att främja samordning av olika servicefunktioner och långsiktigt hållbara lösningar
- studera möjligheten till ett statligt stöd för samordnade transporter i glesbygd
- behandla frågor som rör samordning av service, vilket även omfattar apoteksombud och betaltjänster

- beskriva posttjänsternas betydelse som en grundläggande service i glesbygd
- följa regionala insatser som tryggar tillgången till grundläggande samhällsservice i områden där stora avstånd till servicefunktioner allvarligt försvårar för boende och företagande
- överväga förslag om hur samordningen mellan AB Svenska Spel, Apoteket AB, Post Nord AB och Systembolaget kan förstärkas vad gäller ombudsverksamheten.

Av delbetänkandet framgår även att utredningen kommer att överväga om det går att ange ett lägsta godtagbart avstånd för att en grundläggande nivå av service ska anses vara tillgodosedd.

Pumplagen

I juni 2014 antog riksdagen regeringens förslag (prop. 2013/14:181, 2013/14:TU13) till ändringar i lagen (2005:1248) om skyldighet att tillhandahålla drivmedel, den s.k. pumplagen. Förslaget innebar lättnader i kravet att tillhandahålla förnybart genom en höjd volymnivå samt även att möjligheten till dispens från kravet på att tillhandahålla förnybara drivmedel i det enskilda fallet permanentas. En dispens får ges för så lång tid som skälen för dispens kan antas finnas kvar. Lagändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2014.

Uppdrag till Tillväxtverket och Tillväxtanalys

Regionala serviceprogram

Tillväxtverket har sedan 2009 haft i uppdrag att stödja länen i framtagandet och genomförandet av regionala serviceprogram. De regionala serviceprogrammen ska samordna aktörer och insatser som genomförs i syfte att öka tillgängligheten till service för medborgare och företag. I Tillväxtverkets uppdrag för perioden 2010–2013 har det ingått att årligen rapportera om arbetet. Tillväxtverket lämnade i mars 2013 en delrapport om verksamheten som bl.a. visar att samverkan och dialog är viktiga mål för arbetet med servicefrågor på regional nivå.

Tillväxtanalys har sedan 2010 i uppdrag att utvärdera programmen. En slutrapport som överlämnades i mars 2014 visar att samtliga län har genomfört insatser som direkt eller indirekt syftat till att stödja dagligvarubutiker och drivmedelsstationer. Insatsernas omfattning och bredd har dock varierat stort mellan länen. Samordning av service, insatser för tillgänglighetsanpassningar av lokaler, kommunala servicestrategier, kompetensutveckling och tekniska lösningar för bättre bredband och betaltjänster har varit viktiga och prioriterade områden.

En slutsats Tillväxtanalys drar är att det har varit svårt att bedöma programmens måloppfyllelse eftersom det har saknats konkreta och uppföljningsbara mål för programmen. Myndigheten har därför analyserat

utveckling och tillgänglighet till dagligvaror och drivmedel sedan 2009 både länsvis och i ett nationellt perspektiv. (Några iakttagelser från den senaste analysen framgår under avsnittet Tillgänglighet till kommersiell och offentlig service nedan.) Enligt Tillväxtanalys bedömning har utvecklingen i stor utsträckning styrts av faktorer som inte kan påverkas inom ramen för serviceprogrammen. En negativ befolkningsutveckling gör t.ex. att kundunderlagen minskar i många områden, samtidigt som den ökade rörligheten och konkurrensen från stora butiker bidrar till en minskad köptrohet. I rapporten konstateras att de mest strategiska serviceställena har en stor betydelse för tillgängligheten, och förändringar i befintliga servicenät ger ofta omedelbara avtryck i tillgänglighetsmätningar. Inom ramen för programmet har det gjorts en rad olika insatser för att på olika sätt stärka de mest strategiska serviceställena i tätortsnära landsbygder och glesbygder, och Tillväxtanalys framhåller att en del av den negativa utvecklingen i många fall har kunnat förhindras genom stöd till lokala initiativ och satsningar på nya serviceställen på strategiska orter. En annan slutsats myndigheten drar är därför att tillgängligheten till både drivmedel och dagligvaror hade varit betydligt sämre i många gles- och landsbygder utan dessa insatser. I utvärderingen av programmen framkommer även att de mest hållbara servicelösningarna är de som har ett långsiktigt perspektiv och där många olika aktörer tar ett gemensamt ansvar för att utveckla och bevara servicen på mindre orter. Myndigheten menar att kommunerna här har en central roll för att samordningslösningarna ska bli bärkraftiga och långsiktiga.

Slutligen problematiserar Tillväxtanalys det faktum att många program har brister när det gäller formuleringar av mål och indikatorer. I de program där det har varit möjligt att mäta måluppfyllelse finner myndigheten att målen uppfyllts i några fall, men inte i andra. Tillväxtanalys anser att det behöver ställas tydligare krav på de programansvariga på detta område inför den kommande programperioden om det bedöms som intressant att kunna följa upp programmets måluppfyllelse. Vidare menar man att det även funnits brister i länens arbete med att följa upp sina egna insatser, och man anser att de regionalt ansvariga myndigheterna bör förbättra den egna uppföljningen och utvärderingen, samt på ett bättre sätt göra det möjligt att ta till vara resultat och erfarenheter.

Under perioden 2014–2018 genomförs en satsning på nya regionala serviceprogram. Tillväxtverket har haft i uppdrag att i dialog med Tillväxtanalys utarbeta riktlinjer för framtagande och genomförande av de nya programmen.

Pilotkommuner för serviceutveckling

Regeringen har uppdragit åt Tillväxtverket att genomföra insatser som stärker den lokala nivåns arbete med att effektivisera och samordna både kommersiell och offentlig service. Under perioden 2012–2014 genomförs en satsning där ett antal pilotkommuner får möjlighet att arbeta konkret med samordnade servicelösningar. Insatsen omfattar 15 miljoner kronor och riktas till

kommuner med serviceglesa områden i gles- och landsbygder. Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 april 2015. I en första delredovisning drar Tillväxtverket, som ansvarar för satsningen, bl.a. slutsatsen att behovet av innovativa servicelösningar framgår alltmer klart i samband med programmets fortskridande. Tillgängligheten till dagligvaror och drivmedel är fortfarande mycket viktig, men ytterligare incitament i form av tele, bredband och betal-lösningar/kontanthantering visar sig vara en mycket betydande faktor för bygdens attraktivitet och fortlevnad.

Tillgänglighet till kommersiell och offentlig service

Ett centralt uppdrag för Tillväxtanalys är att utvärdera insatser och analysera förutsättningar för utveckling och hållbar tillväxt i gles- och landsbygder, små och medelstora städer samt storstadsområden, inklusive tillgänglighet till kommersiell och offentlig service för företag och medborgare i serviceglesa områden. I en rapport från myndigheten från mars 2013 (2013:04) beskrivs utvecklingen av och tillgången till kommersiell och offentlig service för ett urval av serviceslag som rör utveckling och geografisk tillgänglighet i olika delar av Sverige, med betoning på gles- och landsbygdsområden. Analyserna visar att antalet serviceställen för både dagligvaror, drivmedel och skolor har fortsatt att minska under det senaste året. Antalet apotek och vårdcentraler har ökat efter de reformer som har genomförts. Förbättringarna har dock i första hand skett i områden där tillgängligheten redan tidigare var god. I områden med en låg eller mycket låg tillgänglighet till tätorter är antalet serviceställen oförändrat. Några iakttagelser är följande:

- Antalet dagligvarubutiker fortsätter minska. Under året minskade antalet dagligvarubutiker med 2,8 procent. Detta kan jämföras med utvecklingen under perioden 2010–2011 då nedgången för hela landet var marginell och perioden 2009–2010 då antalet butiker minskade med ca 1 procent.
- Sedan flera år pågår en strukturomvandling av drivmedelsmarknaden som på ett tydligt sätt har påverkat tillgängligheten i stora delar av landet. Mellan åren 2009 och 2012 minskade det totala antalet försäljningsställen för bensin och diesel i landet med ca 12 procent.
- Antalet apotek har ökat med ca 36 procent sedan apoteksreformen. De flesta nya apotek har tillkommit i områden eller på orter där det funnits apotek sedan tidigare och där tillgängligheten i de flesta fall redan var god. Antalet apoteksombud har fortsatt minska. Sedan 2009 har antalet ombud minskat med 12 procent.
- Sedan vårdvalsreformen infördes har antalet vårdcentraler inklusive filialer ökat med drygt 24 procent. De allra flesta vårdcentraler (91 procent) har etablerats i tätorter med fler än 3 000 invånare. I glesbygdsområden är antalet vårdcentraler, inklusive filialer, oförändrat under samma tidsperiod.
- Under 2012 fortsatte antalet skolor att minska i både glesbygder (ca 3 procent) och tätortsnära landsbygder (ca 2 procent). I tätorter har det skett en svag ökning på ca 0,5 procent.

- Antalet postserviceställen minskade med 2 procent under 2012. Nedgången var störst i tätorter (ca 2,5 procent). I glesbygder och tätortsnära landsbygder var minskningarna ca 1 procent.
- Sedan 2007 har antalet bankomater i landet ökat med ca 18 procent och ökningen är störst i tätorter. I både glesbygder och tätortsnära landsbygder har det skett en förbättring i tillgänglighet sedan 2007.

I ytterligare en rapport från Tillväxtanalys från juni 2013 (2013:09) presenteras kunskapsläget vad gäller geografisk tillgänglighet och ekonomisk tillväxt samt analyser av hur geografisk tillgänglighet kan bidra till näringslivets konkurrenskraft och regioners utvecklingskraft. Resultaten visar på positiva samband mellan tillgänglighet och ekonomisk tillväxt (såsom dessa har definierats i studien). Resultaten visar vidare på att tillgänglighetens effekt på ekonomisk tillväxt varierar mellan olika kommungrupper där effekten är störst för kommuner i glesbefolkade regioner och minst för storstadskommuner och förortskommuner till storstäder.

På Tillväxtanalys pågår ett arbete med att genomföra uppdaterade analyser över tillgänglighet till olika serviceslag, som förväntas publiceras under början av 2015.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka betydelsen av en god tillgång till kommersiell och offentlig samhällsservice i hela landet. En levande landsbygd är en förutsättning för att Sverige ska stå sig väl på den globala arenan. Samtidigt står landsbygden inför stora utmaningar som berör tillgängligheten till offentliga och privata tjänster. I Sverige, liksom i övriga världen, pågår en urbanisering. Landsbygden töms på folk medan de större städerna växer i tilltagande takt. Parallellt med detta har det skett en utveckling där grundläggande samhällsservice centraliserats till områden med en tilltagande befolkning, på bekostnad av en försvagad service i regioner med ett minskat befolkningsunderlag. Som vittnas om i de här aktuella motionerna liksom i Tillväxtanalys tillgänglighetsanalys som refereras i det föregående blir det på många håll runt om i Sverige allt längre till närmaste butik, mack eller serviceställe och offentlig samhällsservice. I vissa glesbygder är förutsättningarna begränsade för att kommersiella aktörer ska kunna bidra till att skapa en god tillgång till kommersiell service. Staten bör därför ta ett särskilt ansvar för att medborgare och näringsliv ska ha tillgång till en grundläggande nivå av kommersiell service.

Mot bakgrund av den här lägesbeskrivningen har utskottet förståelse för den oro som kommer till uttryck i många av de här aktuella motionerna över en försämrad service i glesbygden. Utskottet ser dock med tillförsikt på de aviserade och pågående insatserna för att stärka servicetillgången, inte minst i de mest utsatta områdena, och konstaterar att servicen lyfts fram som en viktig del av prioriteringarna inom regeringens aktiva regionala tillväxtpolitik.

Utskottet vill särskilt framhålla de s.k. servicepunkterna på landsbygden. Det handlar t.ex. om livsmedelsbutik, apotek, postservice och bensinmack och den aviserade parlamentariska utredningen med uppgift att lämna förslag på hur en långsiktigt hållbar och sammanhållen landsbygdspolitik bör se ut. Vidare görs det en betydande satsning inom landsbygdsprogrammet under perioden 2014–2020 för att utveckla lokal service. Pengarna ska användas för stöd till lokal service i form av dagligvarubutiker och drivmedelsanläggningar samt till projekt som utvecklar lokal service i gles- och landsbygder. De regionala serviceprogram som genomförs under perioden 2014–2018 ska dessutom samordna de aktörer och de insatser som genomförs i syfte att öka tillgängligheten till service för medborgare och företag i gles- och landsbygder. De utarbetas och genomförs på regional nivå av berörda länsstyrelser, landsting, samverkansorgan och kommuner. Målet är att programmen ska skapa en helhetssyn kring frågor som rör tillgången till kommersiell service och dess betydelse för möjligheterna att vistas, verka och växa i alla delar av landet. Programmen ska bygga på en analys av behoven i länen och utformas för att samverka med övriga program för hållbar regional tillväxt och utveckling. Lokalt anpassade lösningar som även involverar kommuner, kommersiella aktörer och det civila samhällets organisationer skapar ökade möjligheter för samordnad kommersiell och offentlig service och ökad attraktivitet.

Utskottet noterar även att regeringen under början av detta år avser att återkomma med en nationell strategi för regional tillväxt och attraktionskraft som kommer att tydliggöra regeringens prioriteringar för regional tillväxt fram till 2020. Dessutom ser utskottet med stort intresse fram emot att utredningen om stöd till kommersiell service i särskilt utsatta glesbygdsområden ska slutredovisa sitt uppdrag den 31 mars 2015. Det uttalande syftet med utredningen är att medborgare och företag i dessa områden ska ha tillgång till exempelvis dagligvaror och drivmedel. Utredningens arbete handlar också om att hitta samordningslösningar mellan kommersiell och viss offentlig service. Sammantaget kan utskottet konstatera att det finns goda förutsättningar för att insatserna för att främja kommersiell och offentlig service inom en nära framtid kommer att vara kraftfullare.

Utskottet vill även påminna om att resurser av betydelse för kommersiell och offentlig service finns inom flera politikområden. Satsningar inom ramen för landsbygdsprogrammet som redan har nämnts är ett sådant exempel, insatser för bredbandsutbyggnad, digitala servicelösningar och ett väl fungerande transportsystem är andra exempel.

När det gäller tillgången till drivmedel, som berörs i flera motioner, kan utskottet konstatera att riksdagen i juni 2014 antog regeringens förslag till ändringar i den s.k. pumplagen. Det antagna förslaget innebär lättnader i kravet att tillhandahålla förnybara drivmedel. Vidare, med anledning av vad som anförs i motion 2014/15:935 (S) vad gäller ersättning till lanthandlare för ombud för statligt ägda bolag, vill utskottet erinra om att den ersättning som

utgår beslutas av de enskilda bolagen och därmed ytterst är en styrelse- och ledningsfråga.

Med det sagda avstyrks samtliga motionsyrkanden i det aktuella avsnittet.

Återföring av medel från vatten- och vindkraft samt vissa andra naturresurser m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om återföring av medel från vatten- och vindkraft samt vissa andra naturresurser m.m. med hänvisning till det gällande statliga budgetsystemet.

Jämför reservationerna 7 (C) och 8 (V).

Motionerna

I motion 2014/15:1499 av Ulf Berg (M) förordas ett riksdagsuttalande om behovet av att göra en översyn av hur landsbygdskommunerna i Sverige kan få kompensation, eller del av det värde som gruvnäringen m.fl. har i samband med brytning, för miljömässiga konsekvenser för de boende och för miljön. Motionären vill att regeringen ser över om det finns skäl att överväga möjligheter till en bygdepeng. På så sätt skulle möjligheterna för landsbygdskommunerna till en återinvesteringsdel av kommunernas egna tillgångar underlättas.

Enligt vad som sägs i motion 2014/15:2372 av Saila Quicklund (M) får kommuner och bygder där vattenkraften byggts ut enbart ca 110 miljoner kronor per år i s.k. bygdemedel. Samtidig som statskassan årligen inkasserar nästan 3 miljarder kronor årligen enbart i fastighetsbeskattning på vattenkraften. Motionären menar att dagens system där värdeströmmarna går till Stockholm för att sedan till viss del återföras i form av s.k. regionalpolitiskt stöd felaktigt bidrar till synen att vattenkraftskommunerna är bidragsmottagare. Återbäring däremot, menar motionären, är ett bevis på det värdeskapande som sker i vattenkraftskommunerna.

Även i motion 2014/15:2502 av Eva Lohman (M) påtalas vikten av att kompensera de kommuner som producerar vattenkraft. Motionären framhåller det system som finns i Norge där vattenkraftskommunerna får del i det värde vattenkraften skapar. Motionären anser att regeringen bör ta lärdom av det norska exemplet och förordar att riksdagen genom ett uttalande uppmanar regeringen att se över hur de värden som vattenkraften genererar bäst ska kunna återföras till de kommuner som har vattenkraftverk.

I motion 2014/15:256 av Birger Lahti m.fl. (V) konstateras att en bygdepeng utgår till vattenkraftskommunerna och att denna regleras genom en förordning. Vad gäller vindkraften har krav på en bygdepeng uppstått hos olika

kommuner, men utan att det finns motsvarande förordning. I motionen föreslås att bygdepengen för vindkraft ska lagregleras (yrkande 3).

I Centerpartiets partimotion 2014/15:2587 av Annie Lööf m.fl. presenteras en rad förslag för att utveckla hela landet för att skapa världens modernaste landsbygd och världens grönaste städer. I motionen påtalas att alla delar av landet har möjlighet att utvecklas, och vikten av att dessa möjligheter tas till vara framhålls. Samtidigt finns det många utmaningar, och motionärerna betonar att lands- och glesbygden behöver en regering som tillför nödvändiga resurser och ser de utmaningar som finns. För att stärka den regionala ekonomin föreslår motionärerna en utredning om en regionaliserad beskattning av fastigheter inom industri- och energisektorn (yrkande 14).

I motion 2014/15:826 av Per Åsling och Lena Ek (C) föreslås att regeringen ska tillsätta en utredning för att utforma ett långsiktigt system där landets berörda kommuner och regioner får behålla en rättmätig del av vind- och vattenkraftens värden. Motionärerna är kritiska mot det förslag att avskaffa bygdemedel som presenteras i utredningen I vått och torrt (SOU 2014:35). Vidare förordas att fastighetsskatten för vattenkraftsanläggningar tillförs kommunerna i stället för staten.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare behandling i riksdagen

Utskottet har vid upprepade tillfällen behandlat olika motioner som rör återföring av medel från vatten- och vindkraft samt vissa naturresurser. Senast skedde detta hösten 2013 (bet. 2013/14:NU2). Utskottet avstyrkte då, liksom vid tidigare behandlingar, motionerna med motiveringen att de nuvarande principerna för statens budgethantering ska gälla även fortsättningsvis. Detta innebär att statliga inkomster från ett geografiskt område eller från en produktionsanläggning baserade på naturresurser inte ska kopplas till statliga utgifter inom samma område. Om sådana kopplingar skulle införas skulle korrigeringar behöva göras till dessa kommuner via ett nytt kommunalt utjämningsystem eller via andra statliga budgetposter, vilket sammantaget skulle leda till en svårgenomtränglig budgethantering. En avvikande uppfattning redovisades i en reservation (V). Liknande motionsyrkanden har även avstyrkts av skatteutskottet (bet. 2012/13:SkU17) som delade näringsutskottets bedömning.

Bygdemedel

Bygdemedel regleras i 6 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Av 1 § framgår att den som har tillstånd till vattenverksamhet ska betala en årlig bygdeavgift som bestäms av mark- och miljödomstolen om verksamheten innebär drift av ett vattenkraftverk, vattenreglering, vattenöverledning (för något annat ändamål än kraftändamål) eller ytvattentäkt.

Bygdeavgift ska användas dels för att förebygga eller minska sådana skador av vattenverksamheten eller anläggningar för denna som inte har ersatts enligt 31 kap. miljöbalken och för att gottgöra sådana skador (dvs. skador för enskilda), dels för att tillgodose allmänna ändamål för den bygd som berörs av vattenverksamheten eller anläggningar för denna.

Närmare föreskrifter om dispositionen av bygdeavgifter återfinns i förordningen (1998:928) om bygde- och fiskeavgifter. Den som lider skada av verksamheten får ansöka hos den berörda länsstyrelsen om bidrag ur avgiftsmedlen om ersättning för skadan inte tidigare har bestämts av miljödomstolen. Sedan medel i mån av behov har avsatts för sådana bidrag ska de resterande avgiftsmedlen enligt 6 kap. 8 § användas för lån eller bidrag till investeringar för ändamål som främjar näringsliv eller service i bygden eller annars är till nytta för denna.

Statliga utredningar

I juni 2014 överlämnade Vattenverksamhetsutredningen sitt slutbetänkande I vått och torrt – förslag till ändrade vattenrättsliga regler (SOU 2014:35, särskild utredare hovrättsrådet Henrik Löv) till dåvarande miljöminister Lena Ek. Utredningen föreslår bl.a. att lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska upphöra att gälla den 1 juli 2015, och därmed skulle bestämmelserna om bygdeavgifter upphävas. I utredningen konstateras att bygdeavgifterna nästan helt används till ändamål som inte har någon koppling till den skada i vattenmiljön som vattenverksamheten orsakar. I stället används pengarna t.ex. till bygdegårdar och samlingsgårdar (upprustning och anpassning av byggnaderna för energieffektivisering), investeringar för tillgänglighet, turismnäringen och delfinansiering av bredbandsutbyggnad.

Utredningen har remissbehandlats och sista dag för inlämnande av synpunkter var den 31 oktober 2014. Totalt har ca 170 remissyttranden inkommit från en rad olika instanser, och dessa sammanställs för närvarande i Regeringskansliet.

I februari 2010 överlämnade Vattenprisutredningen sitt betänkande Prissatt vatten (SOU 2010:17) till dåvarande miljöminister Andreas Carlgren. I betänkandet redovisades olika typer av skade- och kompensationsavgifter, däribland s.k. bygdeavgifter. Utredningen föreslog att användningsområdet för bygdeavgifter borde ändras så att det i första hand avser investeringar för ändamål som främjar en god vattenmiljö. Enligt uppföljningsrapporten Biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft – En uppföljning (2011/12:RFR1) från miljö- och jordbruksutskottet har remissinstanserna varit negativa till förslaget om att ändra inriktningen på bygdeavgifternas användning.

Uppdrag till Tillväxtverket

I Tillväxtverkets regleringsbrev för 2015 framgår att myndigheten har fått i uppdrag att ta fram en sammanställning av redovisningarna från länsstyrelserna om inbetalade belopp avseende bygdeavgifter enligt förordningen (1998:928) om bygde- och fiskeavgifter för 2013 respektive 2014, och beslutad användning för dessa avgifter för respektive år uppdelat på belopp avsatta till användningen enligt 4 § i förordningen samt på belopp till allmänna ändamål. Sammanställningen ska enligt uppdraget även innefatta länsstyrelsernas beskrivningar av resultaten av de insatser som medlen avseende allmänna ändamål har använts till. Redovisningen ska lämnas till Regeringskansliet senast den 14 april 2015.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har återkommande och senast hösten 2013 (bet. 2013/14:NU2) avstyrkt motionsyrkanden om återföring av medel från vatten- och vindkraft samt vissa andra naturresurser liknande de som nu är aktuella. Utskottet har motiverat sitt ställningstagande med att de nuvarande principerna för statens budgethantering ska gälla, dvs. att statliga inkomster från ett geografiskt område eller från en produktionsanläggning baserade på naturresurser inte ska kopplas till statliga utgifter inom samma område. Införandet av sådana kopplingar skulle kräva korrigeringar till dessa kommuner via ett nytt kommunalt utjämningsystem eller via andra statliga budgetposter. Utskottets bedömning är fortfarande att detta sammantaget skulle leda till en svårgenomtränglig budgethantering. Vidare konstaterar utskottet att liknande yrkanden vid flera tillfällen och senast hösten 2013 avstyrkts av skatteutskottet (bet. 2013/14:SkU17) som delar näringsutskottets bedömning. När det gäller bygdemedel noterar utskottet att Regeringskansliet för närvarande sammanställer remissyttranden över slutbetänkandet från Vattenverksamhetsutredningen, som har föreslagit att bestämmelserna om bygdeavgift ska upphävas. Utskottet noterar att flera remissinstanser motsatt sig detta förslag och avser att följa detta arbete, men ser i nuläget inte något skäl att uttala sig i frågan.

Sammantaget ser utskottet ingen anledning att ompröva tidigare bedömningar, utan avstyrker därmed motionerna 2014/15:256 (V), 2014/15:826 (C), 2014/15:1499 (M), 2014/15:2372 (M), 2014/15:2502 (M) och 2014/15:2587 (C) i de här aktuella delarna.

Utvecklingen i vissa län och regioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden i avsnittet med hänvisning till att åtgärder som begärs för olika delar av landet i första hand ska prövas av de regionala organen och berörda myndigheter.

Motionerna

De motioner som berör åtgärder i särskilda län eller regioner förtecknas i en tabell i bilaga 2.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Hösten 2007 tillstyrkte utskottet regeringens förslag till nytt mål för den regionala tillväxtpolitiken (prop. 2007/08:1 utg.omr. 19, bet. 2007/08:NU2). Sedan dess, och senast hösten 2013 (bet. 2013/14:NU2), har utskottet vid behandlingen av liknande förslag vidhållit att utgångspunkten för denna prövning ska vara det övergripande målet för den regionala tillväxtpolitiken, dvs. utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft, och enhälligt avstyrkt dessa motionsyrkanden. Utskottets principiella uppfattning har oförändrat varit att åtgärder och insatser som begärs för olika delar av landet i första hand ska prövas inom ramen för de möjligheter som riksdagen och regeringen anförtror de regionala organen samt i förekommande fall olika myndigheter.

Utskottets ställningstagande

Enhälligt

Som framgår i det föregående har utskottets utgångspunkt för prövningen av motioner av detta slag sedan hösten 2007 varit det övergripande målet för den regionala tillväxtpolitiken, dvs. utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. Liksom tidigare år har utskottet en förståelse för att enskilda ledamöter vill uppmärksamma problem eller framgångsrika insatser i vissa regioner eller andra geografiskt avgränsade områden. Utskottets principiella uppfattning är dock alljämt att åtgärder och insatser som begärs för olika delar av landet i första hand ska prövas inom ramen för de möjligheter som riksdagen och regeringen anförtror de regionala organen samt i förekommande fall olika myndigheter.

Med det sagda avstyrker utskottet i linje med tidigare års ställningstaganden samtliga de motionsyrkanden som finns förtecknade i bilaga 2.

Reservationer

1. Vissa frågor om den regionala tillväxtpolitikens inriktning, punkt 1 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:1094 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 5 och avslår motionerna

2014/15:566 av Ola Johansson (C) yrkandena 1 och 2,

2014/15:745 av Jasenko Omanovic och Susanne Eberstein (S),

2014/15:925 av Johan Löfstrand m.fl. (S),

2014/15:1735 av Catharina Bråkenhielm (S),

2014/15:1753 av Berit Högman m.fl. (S) yrkandena 1 och 5,

2014/15:1850 av Hans Rothenberg m.fl. (M) yrkande 17,

2014/15:2260 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 1 och

2014/15:2802 av Fredrik Lundh Sammeli (S).

Ställningstagande

Vi, och Sverigedemokraterna, ser positivt på landsbygdens möjligheter. Samtidigt går det inte att blunda för de stora utmaningar som finns, inte minst när det gäller avfolkning och ofrivillig urbanisering. 1,4 miljoner svenskar bor och verkar på olika sätt på landsbygden. Dessa personer möjliggör en stark handelsbalans genom sitt värv inom t.ex. skogs-, gruv- och metallindustrin. En god infrastruktur när det gäller såväl fysiska transporter som internet är viktiga förutsättningar för regional tillväxt. Vidare menar vi att en växande turism skulle ha en positiv effekt på sysselsättningen, främja inflyttning och motverka avfolkningen på landsbygden. Sysselsättningstillväxten inom turismsektorn uppgick till 24 procent mellan 2000 och 2010, samtidigt som den generella sysselsättningen växte med endast 5 procent.

Sverigedemokraterna anser att staten bör ha en aktiv roll när det gäller förutsättningar för regional tillväxt. Det kan finnas ett ömsesidigt positivt samspel mellan det offentliga och det privata, och utmaningen ligger inte i att fördela en kaka utan i att få den att bli större. Sverigedemokraterna anser att skapandet av en uthållig, bärkraftig och miljövänlig tillväxt fodrar teknologiska landvinningar. Olika styrmedel såsom regleringar, skatter och subventioner kan mildra vissa problem på kort sikt, men kan inte lösa de stora utmaningarna på längre sikt. Vår målsättning är att skapa förutsättningar dels

för en kraftig men hållbar tillväxt för företag, dels för medborgare att bo och verka i landets alla regioner.

När det gäller det aktuella förslaget i motion 2014/15:1094 (SD) om riskkapitalfonder vill vi anföra följande. Inledningsvis kan vi konstatera att statens roll är att öka utbudet av riskkapital i en tidig fas där privata aktörer inte täcker behoven i tillräcklig utsträckning. Enligt den granskning som genomförts av Riksrevisionen och som publicerades i februari 2014 noterade myndigheten dock att den förra regeringens styrning av de statliga riskkapitalbolagen inte har varit inriktad på att öka utbudet av riskkapital i tidiga faser. Granskningen visar bl.a. att över 40 procent av det statliga riskkapitalet investeras i skeden där de privata aktörerna redan är verksamma och i företag som varit mer framskridna i sin utveckling. Riksrevisionen gör bedömningen att det är svårt att stimulera investeringar i tidiga skeden genom att saminvestera med privata aktörer. Man framhåller också att kapitalet ofta riktas till vissa sektorer. Mot den bakgrunden och i likhet med vad som förordas i motion 2014/15:1094 (SD) anser vi att riksdagen genom ett uttalande ska uppmana regeringen att genomföra en översyn av hur de statliga riskkapitalfonderna används. Vi anser även att dessa i högre utsträckning ska användas för regional tillväxtpolitik.

Med detta tillstyrker vi den nyss nämnda motionen i den berörda delen. Övriga motionsyrkanden i avsnittet avstyrks.

2. Vissa frågor om den regionala tillväxtpolitikens inriktning, punkt 1 – motiveringen (M, C, FP, KD)

av Lars Hjälmered (M), Hans Rothenberg (M), Cecilie Tenfjord-Toftby (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Penilla Gunther (KD), Anders Ahlgren (C) och Said Abdu (FP).

Ställningstagande

Riksdagens fastställda mål för den regionala tillväxtpolitiken är utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. För att nå det målet krävs insatser på många politikområden. Allianspartierna har tillsammans presenterat en rad förslag på åtgärder och insatser för att nå målet om utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. Vi vill i detta sammanhang särskilt lyfta fram reformen Sverigebygget som lägger grund för fler jobb och fler växande företag i hela landet. Det är en del i att nå Alliansens mål att över fem miljoner människor ska arbeta 2020. Sverigebygget omfattar satsningar av historiska mått på jobb, bostäder, höghastighetståg, kollektivtrafik och vägar för ett starkt och modernt Sverige. Som en del i detta arbete trycker vi på vikten av att ha tillgång till ett kraftfullt fungerande bredband som täcker hela landet.

Vi, och de partier vi representerar, vill föra en politik för att hela Sverige ska leva. Vi vill ge människor och företag över hela landet möjligheter att växa och utvecklas. En förutsättning för detta är att människor kan bo och verka på

landsbygden, och då måste hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter tas till vara. Därför fortsätter vi arbeta för en modern och innovativ nationell strategi för tillväxt och grundläggande service med flexibla lösningar över hela landet.

Sveriges befolkning ökar, och många delar av landet upplever en positiv befolkningstillväxt och en växande attraktivitet. Samtidigt finns det utmaningar, med ökande skillnader mellan å ena sidan städer med en stark växande privat tjänstesektor och å andra sidan områden med en hög sårbarhet och lokala utmaningar i form av t.ex. en enskild eller ett fåtal industriella arbetsgivare. Därför är det viktigt för oss att understryka betydelsen av att det förs en politik som gynnar jobbskapande i nya och växande företag som kan skapa goda förutsättningar för hela landet att utvecklas väl.

Allianspartierna arbetar medvetet för att förbättra företagsklimatet, inte minst genom att hela tiden påtala vikten av utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. Vi delar den uppfattning som kommer till uttryck i motion 2014/15:1850 (M) om att de generella insatserna på nationell nivå för jobb, utbildning och ett förbättrat företagsklimat behöver kombineras med regionala tillväxtinsatser. Motionen bör dock i nuläget inte leda till några åtgärder från riksdagens sida.

Statens satsningar på riskkapital är en viktig pusselbit i ett stärkt företagsklimat. När det gäller riskkapitalförsörjning och regional tillväxt vill vi i detta sammanhang framhålla att vi delar den tidigare regeringens uppfattning, som anfördes i regeringens skrivelse till riksdagen (skr. 2013/14:235) med anledning av Riksrevisionens granskning av statens insatser för riskkapitalförsörjning (RiR 2014:1). Inriktningen för statens riskkapitalförsörjning bör därmed vara generell och ta utgångspunkt i statliga insatser som motiveras av att det både finns behov av att komplettera marknaden och samhällsekonomiska skäl att motverka marknadsmisslyckanden. Liksom den förra regeringen ser vi inte heller någon motsättning mellan generellt näringspolitiskt motiverade insatser och sektors- och regionalpolitiska insatser. Som framgår i det föregående aviserar regeringen en översyn av de statliga finansieringsinsatserna för att effektivisera och möta marknadens behov. Vi räknar med att framöver få anledning att återkomma till och utveckla vår syn på statens riskkapitalförsörjning i andra sammanhang.

Med det sagda avstyrks samtliga motionsyrkanden i avsnittet.

3. Lokalisering och organisering av statliga myndigheter och statliga bolag, punkt 2 (M, C, FP, KD)

av Lars Hjälmared (M), Hans Rothenberg (M), Cecilie Tenfjord-Toftby (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Penilla Gunther (KD), Anders Ahlgren (C) och Said Abdu (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2987 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 4 och

avslår motionerna

2014/15:163 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 2,

2014/15:486 av Kalle Olsson (S),

2014/15:737 av Jasenko Omanovic (S),

2014/15:1162 av Hans Ekström och Caroline Helmersson Olsson (S),

2014/15:1212 av Lena Asplund (M),

2014/15:1568 av Per Åsling och Anders Ahlgren (C),

2014/15:1799 av Per-Ingvar Johnsson och Anders Åkesson (C) och

2014/15:2803 av Fredrik Lundh Sammeli och Emilia Töyrä (S).

Ställningstagande

Som framgår i det föregående har riksdagen sedan länge slagit fast principer för lokalisering av statlig verksamhet. Principer som utskottet vid upprepade tillfällen påmint om och ställt sig bakom. Utskottet har dock valt att inte rikta något tillkännagivande till regeringen, bl.a. i väntan på olika översyner. Liksom utskottet ansluter vi oss till de principer som tidigare fastslagits av riksdagen. Vi delar även utskottets uppfattning att alla medborgare ska ha goda möjligheter att ta del av de offentliga tjänsterna, liksom att verksamheten ska vara rättssäker och effektiv och att den i relation till de skatter och avgifter som svarar för dess finansiering ska fungera kostnadseffektivt.

Det är viktigt att den statliga lokaliseringpolitiken betraktas med tillväxtpolitiska utgångspunkter snarare än att statliga jobb ses som en kompensation till olika landsändar. Väl fungerande och utvecklade kluster av statliga myndigheter kan ge betydande effekter för utvecklingen av en region. Med detta som utgångspunkt anser vi att det är viktigt att överväga om statliga myndigheter i ökad utsträckning kan få spridning i landet. Den statliga förvaltningen bör effektiviseras, och här framstår en möjlighet att minska kostnaderna genom att myndigheternas lokalkostnader och lokalisering prövas hårdare.

Vi noterar att regeringen i budgetpropositionen för 2015 deklarerar att deras utgångspunkt är att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län och att de myndigheter som behöver vara lokaliserade i Stockholm bör pröva om delar av verksamheten kan lokaliseras på någon annan plats. Det är positivt. Samtidigt kan vi konstatera att utvecklingen under en lång tid gått i motsatt riktning, vilket har redovisats i fler av de här aktuella motionerna. Detta oberoende av regering och tidigare uttalade ambitioner om att noga pröva om myndigheter i ökad uträkning kan lokaliseras utanför

storstäderna i övriga landet. Vi har också redan sett exempel på att regeringen valt att lokalisera ännu en ny myndighet, den nya upphandlingsmyndigheten, till huvudstaden. Vi anser därför att riksdagen genom att bifalla motion 2014/15:2987 (M, C, FP, KD) ska uppmana regeringen att pröva möjligheten att utlokalisera myndigheter. I den utsträckning de övriga motionerna i avsnittet sammanfaller med det vi har anfört här kan de anses tillgodosedda och kan därmed avstyrkas.

4. Lokalisering och organisering av statliga myndigheter och statliga bolag, punkt 2 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:163 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 2 och avslår motionerna

2014/15:486 av Kalle Olsson (S),

2014/15:737 av Jasenko Omanovic (S),

2014/15:1162 av Hans Ekström och Caroline Helmersson Olsson (S),

2014/15:1212 av Lena Asplund (M),

2014/15:1568 av Per Åsling och Anders Ahlgren (C),

2014/15:1799 av Per-Ingvar Johnsson och Anders Åkesson (C),

2014/15:2803 av Fredrik Lundh Sammeli och Emilia Töyrä (S) och

2014/15:2987 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 4.

Ställningstagande

De regionala skillnaderna har under flera år ökat på ett alarmerande sätt. I likhet med vad som anförs i motion 2014/15:163 (V) menar jag att det måste skapas likvärdiga villkor för landets medborgare. För att hålla ihop och skapa tillväxtförutsättningar i hela Sverige måste samma grundläggande förutsättningar finnas oavsett var i landet man bor. Det behövs en god landsbygdsutveckling för landsbygdens egen skull, men även för att det där finns en stor utvecklingspotential som kan komma hela samhället till gagn. Jag, och Vänsterpartiet, vill se en politik för att hela Sverige ska leva. Lokaliseringen av statliga myndigheter är en del i denna politik. Genom att lokalisera statliga myndigheter till olika delar av Sverige kan hela landets resurser och kompetens tas till vara. Det ger arbetstillfällena och kan bidra till en positiv utveckling för mindre orter på landsbygden. I likhet med vad som framförs i motion 2014/15:163 (V) anser jag att det är viktigt att nya statliga

verksamheter från början lokaliseras till olika delar av Sverige och att befintliga statliga arbeten värnas i hela landet.

De senaste årens utveckling, som redovisas i flera av de här aktuella motionerna, visar på att de fastslagna principer som riksdagen vid upprepade tillfällen ställt sig bakom inte följs. De förslag som regeringen nu aviserar är bra, men de syftar i första hand till att effektiviteten i statens lokalförsörjning ska öka, och utifrån ett regionalpolitiskt perspektiv anser jag att de är otillräckliga. De senaste månaderna har det kommit flera oroväckande signaler om att statliga jobb försvinner, eller riskerar att försvinna, från landsbygden. Det gäller både statliga myndigheter och statliga bolag. Arbetsförmedlingen aviserade i höstas att 100 kontor skulle läggas ned, men förslaget lades i byrålådan tills vidare. Trafikverket har flyttat verksamhet från Ånge, Boden, Hallsberg och Norrköping till Stockholm, Göteborg, Malmö och Gävle. Lantmäteriet har nyligen aviserat nedläggning av verksamheten i Bollnäs, Malung, Sollefteå, Storuman och Strömsund.

Trots regeringens uttalade ambition, att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län och att de myndigheter som behöver vara lokaliserade i Stockholm bör pröva om delar av verksamheten kan lokaliseras på någon annan plats, bör riksdagen därför enligt min mening försäkra sig om att dessa ord inte bara stannar vid just en ambition utan även omsätts i praktisk politik. Den negativa utvecklingen måste vändas. Riksdagen bör därför genom ett uttalande tillkännage för regeringen att statliga myndigheter bör spridas till fler orter i Sverige.

Med det sagda tillstyrker jag den nämnda motionen i den berörda delen. Som framgår av den tidigare redovisningen sammanfaller förslag i några av de motioner som behandlas i detta avsnitt delvis med det jag har anfört. Såväl dessa motioner som övriga motioner i avsnittet avstyrks.

5. Kommersiell och offentlig service på landsbygden, punkt 3 (M, C, FP, KD)

av Lars Hjärmered (M), Hans Rothenberg (M), Cecilie Tenfjord-Toftby (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Penilla Gunther (KD), Anders Ahlgren (C) och Said Abdu (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:2987 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD) yrkandena 1–3 och avslår motionerna 2014/15:1 av Anders Ahlgren och Anders Åkesson (C), 2014/15:558 av Helena Lindahl (C),

2014/15:912 av Tomas Tobé (M),
2014/15:935 av Krister Örnfjäder m.fl. (S),
2014/15:986 av Annika Qarlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (C),
2014/15:1566 av Per Åsling (C),
2014/15:1850 av Hans Rothenberg m.fl. (M) yrkandena 26 och 29,
2014/15:1970 av Jabar Amin (MP),
2014/15:2226 av Jan R Andersson m.fl. (M) yrkande 1,
2014/15:2251 av Fredrik Lundh Sammeli och Leif Pettersson (S) och
2014/15:2587 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

För att människor och företag ska vilja bo och verka i hela Sverige är det viktigt att det finns tillgång till en fungerande, grundläggande service på rimligt avstånd. Detta gäller såväl myndigheter som kommunal och kommersiell service. Vi delar uppfattningen som kommer till uttryck i motion 2014/15:2987 (M, C, FP, KD) att det framför allt är servicelösningar som bygger på lokala förutsättningar och samverkan med företagare och civilsamhället som har möjlighet att bli långsiktiga och lönsamma i glesbygden. Alliansregeringen genomförde en rad åtgärder för att stärka servicetillgången i de mest utsatta områdena, bl.a. genom att anslå extra medel för att stödja den här typen av lokala servicelösningar. Det är också tack vare Alliansregeringen vi har en utredning som nu sitter och arbetar med förslag på ytterligare åtgärder för att främja kommersiell service, förslag som ska redovisas den 31 mars 2015.

Som framgår i det föregående öronmärkte den tidigare regeringen genom ett beslut i augusti 2014 750 miljoner kronor 2014–2020 inom ramen för landsbygdsprogrammet för att förbättra servicen på landsbygden. Detta är ett viktigt beslut som ger ökade insatser för att förbättra servicen på landsbygden. Vi vill se fortsatta satsningar på lanthandlare och bensinmackar, ökad tillgänglighet till offentlig service i glesbygd och förbättrad livskvalitet på landet, t.ex. genom stöd till idrottsanläggningar och elljusspår och fortsatta samordnade insatser för att öka tillgängligheten till lokal service. Vidare vill se en översyn av regelverken, en ökad samordning mellan myndigheter och en förbättrad samverkan mellan offentliga och kommersiella aktörer för att åstadkomma en god offentlig och kommersiell service i hela landet.

Vi anser att riksdagen bör uppmana regeringen att vidta åtgärder och verka med den inriktning som vi redovisat här. Med det sagda tillstyrker vi motion 2014/15:2987 (M, C, FP, KD). Därmed blir även motion 2014/15:1850 (M) tillgodosedd i de här aktuella delarna och kan avstyrkas. Liknande uppfattningar som de vi gett uttryck för här om vikten av en fungerande kommersiell och offentlig service, som t.ex. lanthandlare, tankstationer, apotek, polis, försäkringskassa och post, och behovet av fortsatta åtgärder för att hela landet ska kunna behålla sin livskraft, förekommer även i motionerna 2014/15:1 (C) och 2014/15:2587 (C) och 2014/15:912 (M). I den mån dessa

motioner sammanfaller med det vi ovan har anfört kan de anses tillgodosedda och kan därför avstyrkas. Övriga motioner i avsnittet avstyrks.

6. Kommersiell och offentlig service på landsbygden, punkt 3 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:912 av Tomas Tobé (M),

2014/15:935 av Krister Örnfjäder m.fl. (S) och

2014/15:2226 av Jan R Andersson m.fl. (M) yrkande 1 och avslår motionerna

2014/15:1 av Anders Ahlgren och Anders Åkesson (C),

2014/15:558 av Helena Lindahl (C),

2014/15:986 av Annika Qarlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (C),

2014/15:1566 av Per Åsling (C),

2014/15:1850 av Hans Rothenberg m.fl. (M) yrkandena 26 och 29,

2014/15:1970 av Jabar Amin (MP),

2014/15:2251 av Fredrik Lundh Sammeli och Leif Pettersson (S),

2014/15:2587 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 4 och

2014/15:2987 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

En förutsättning för en levande landsbygd är god tillgång till kommersiell och offentlig service. Under lång tid har en ond spiral inneburit att såväl kommersiell som offentlig service dragits undan från landsbygden till följd av ett minskat befolkningsunderlag, vilket i sin tur bidragit till att försämra befolkningsutvecklingen än mer. Vi, och övriga Sverigedemokrater, är oroade över denna utveckling. En oro som bekräftas svart på vitt av Tillväxtanalys senaste siffror över tillgänglighet till kommersiell och offentlig service. Mot den bakgrunden är det enligt vår mening oerhört bekymmersamt att det i dag verkar som om det politiska etablissemanget, från höger till vänster, har vänt landsbygden ryggen. Det menar vi är oacceptabelt. Det har varit för mycket teori och för lite praktisk politik. För oss, och övriga Sverigedemokrater, är landsbygden mer än vackra ord. Vi vill att de som bor ute på landsbygden ska kunna se att något händer i deras verklighet.

I likhet med vad som uttrycks i flera av de här aktuella motionerna anser vi att Sveriges lanthandlare och bensinmackar spelar en avgörande roll för en

levande landsbygd. En nedlagd lanthandel eller mack innebär ofta att även annan service som post, apotek, spel- och systembolagsombud försvinner. För att bryta den negativa spiralen krävs åtgärder. I linje med vad som anförs i motion 2014/15:912 (M) menar vi att riksdagen måste ta frågan om bensinmackarnas försvinnanden i glesbygden på allvar för att säkerställa att insatser tas för att stoppa utvecklingen som annars på sikt riskerar att slå hårt mot landsbygden. Tänkbara lösningar skulle t.ex. kunna vara att andra aktörer träder in vid sidan av de traditionella bensinbolagen genom att ytterligare förstärka teknikutvecklingen när det gäller bensinförsörjningen. Det är även viktigt att olika typer av servicefunktioner, både offentliga och privata på olika nivåer, samordnas för att skapa bättre service. Detta bör regeringen ges till känna. I motion 2014/15:2226 (M) påtalas att det är få som känner till att landsbygdsstöden existerar, vem stödet riktar sig till och hur man ska gå till väga för att ansöka om stöd, vilket innebär att stödets fulla potential inte utnyttjas. Vi delar motionärernas uppfattning om att det därför finns ett behov av att se över hur informationen om och koordineringen av landsbygdsstöd till kommersiell service på landsbygden kan förbättras. Vidare anser vi, i enlighet med vad som föreslås i motion 2014/15:935 (S), att riksdagen bör uppmana regeringen att se över behovet av att höja ersättningen för lanthandlare som är ombud för statligt ägda bolag. Ersättningen bör motsvara den nytta det innebär för bolagen och samhället och stå i proportion till det arbete som dessa ombud utför.

Med det sagda tillstyrks motionerna 2014/15:935 (S), 2014/15:912 (M) och 2014/15:2226 (M) i här behandlade delar. Övriga motionsyrkanden i avsnittet avstyrks.

7. Återföring av medel från vatten- och vindkraft samt vissa andra naturresurser m.m., punkt 4 (C)

av Anders Ahlgren (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2587 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 14 och avslår motionerna

2014/15:256 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3,

2014/15:826 av Per Åsling och Lena Ek (C),

2014/15:1499 av Ulf Berg (M),

2014/15:2372 av Saila Quicklund (M) och

2014/15:2502 av Eva Lohman (M).

Ställningstagande

För att skapa tillväxt i hela landet är det viktigt att stärka ekonomin såväl nationellt som kommunalt och regionalt. Jag, och Centerpartiet, vill ha en välfärd som kommer alla till del. För att det ska vara möjligt att satsa ännu mer på skolan och vården behövs en ansvarsfull ekonomisk politik, en politik som stärker utvecklingen i hela landet.

Skatteutjämningsystemet är ett sätt att säkerställa en likvärdig möjlighet till finansiering av välfärd. Det möjliggör en god kvalitet inom skola, vård och omsorg i hela Sverige. Jag, och Centerpartiet, vill att skatteutjämningsystemet ska finnas kvar och utvecklas. Fastighetsskatten är i de flesta länder redan lokal eller regional. Sverige utgör här ett avvikande fall. Fram till i närtid var fastighetsskatten uteslutande statlig, men 2008 övergick den tidigare fastighetsskatten på bostäder i småhus, ägarlägenheter och hyreshus till en kommunal fastighetsavgift. Fastighetsskatten i Sverige är dock fortfarande i stor utsträckning statlig. Jag, och Centerpartiet, vill nu gå vidare och regionalisera fler delar av den statliga fastighetsskatten genom att införa en regionaliserad beskattning av fastigheter inom industri- och energisektorn, exempelvis fastighetsskatten på vattenkrafts- och vindkraftsanläggningar. Eftersom frågan om regionaliserade skattebaser är mycket teknisk bör den bli föremål för en statlig utredning, vilket även föreslås i Centerpartiets partimotion 2014/15:2587. Jag förordar därför att riksdagen uppmanar regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att utreda en regionaliserad beskattning av fastigheter inom industri- och energisektorn, exempelvis fastighetsskatten på vatten- och vindkraftsanläggningar. Med det sagda tillstyrks den nyss nämnda motionen i den berörda delen. Liknande uppfattningar som de jag gett uttryck för här återfinns även i motion 2014/15:826 (C). I den mån denna motion sammanfaller med det jag ovan anfört kan den anses tillgodosedd och kan därför avstyrkas. Övriga motioner i avsnittet avstyrks.

Slutligen vill jag även framhålla att jag är starkt kritisk till Vattenverksamhetsutredningens förslag om att bestämmelserna om bygdeavgifter ska upphävas eftersom det riskerar att slå hårt mot många bygder och kommuner om de tas bort. Flera remissinstanser har även motsatt sig utredningens förslag i denna del. Den årliga inbetalningen av bygdeavgifter uppgår totalt enligt utredningen till mellan 110 – 130 miljoner kronor. För vissa små kommuner är det fråga om stora belopp sett till invånarantal. I Vattenverksamhetsutredningens slutbetänkande (SOU 2014:35) framkommer att flera av utredningens experter anser att det alltså finns ett behov av dessa avgifter, men enligt utredningen bedömning måste de, om de ska finnas kvar, omarbetas. Av utredningens konsekvensanalys framgår att kommunerna som regel inte kommer att ha möjlighet att med egna medel täcka upp för den förlust som uppstår om bestämmelsen om bygdeavgifter upphävs. Bygdeavgifterna är av stor vikt för de delar av landet som delar med sig av sina naturresurser till hela landets utveckling och bör enligt min mening inte

tas bort utan att det finns förslag på hur dessa bygder istället skulle kunna kompenseras.

8. Återföring av medel från vatten- och vindkraft samt vissa andra naturresurser m.m., punkt 4 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:256 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3 och avslår motionerna

2014/15:826 av Per Åsling och Lena Ek (C),

2014/15:1499 av Ulf Berg (M),

2014/15:2372 av Saila Quicklund (M),

2014/15:2502 av Eva Lohman (M) och

2014/15:2587 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 14.

Ställningstagande

I dag finns en bygdeavgift (även s.k. bygdepeng) som utgår till vattenkraftskommuner. Denna bygdepeng har bl.a. använts till upprustning av lokaler. Även när det gäller vindkraft förekommer i vissa kommuner en bygdepeng. Till skillnad från den bygdepeng som avser vattenkraften är denna dock inte lagreglerad utan har uppstått som ett krav från olika kommuner. För att inte de kommuner som är bäst på att förhandla ska få de högsta ersättningarna anser jag och Vänsterpartiet, i enlighet med vad som föreslås i motion 2014/15:256 (V), att bygdepengen för vindkraften ska lagregleras. En lagreglering skulle även göra det svårare för oseriösa aktörer att verka och öppnar inte heller upp för en diskussion om otillbörlig påverkan. Med det sagda tillstyrks den nyss nämnda motionen i den berörda delen. Övriga motioner som behandlas i detta avsnitt avstyrks.

Vad gäller Vattenverksamhetsutredningens förslag om att bestämmelserna om bygdeavgifter bör upphävas kan jag konstatera att flera remissinstanser, t.ex. Sveriges kommuner och landsting, Föreningen Sveriges vattenkraftskommuner, Statens jordbruksverk och Länsstyrelsen i Jämtlands län, har motsatt sig detta förslag. Enligt dessa remissinstanser skulle ett avskaffande av bygdeavgifterna få allvarliga konsekvenser för många glesbygdskommuner. Som framgår i det föregående har det inkommit ett stort antal remissyttranden som för närvarande sammanställs i Regeringskansliet. Ett förslag av den här karaktären, som riskerar att få stora konsekvenser för de berörda glesbygdskommunerna, bör enligt min mening inte genomföras utan

att man lägger fram förslag om hur dessa bygder i stället skulle kunna kompenseras.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:1 av Anders Ahlgren och Anders Åkesson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla en nationell strategi för tillväxt och grundläggande service i hela landet.

2014/15:31 av Nina Lundström (FP):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om företagandets betydelse för att främja utvecklingen av Stockholms län och Gotland.

2014/15:163 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statliga myndigheter bör spridas till fler orter i Sverige.

2014/15:256 av Birger Lahti m.fl. (V):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att reglera vindkraftens bygdepeng.

2014/15:365 av Lotta Finstorp och Ulf Kristersson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sörmland som försökslän för ökad tillväxt inom besöksnäringen.

2014/15:486 av Kalle Olsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om statlig närvaro i hela landet.

2014/15:558 av Helena Lindahl (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av en eventuell lagstiftning som garanterar en lägstanivå för grundläggande offentliga och kommersiella samhällsfunktioner i hela landet.

2014/15:566 av Ola Johansson (C):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Arbetsmiljöverkets regler för hämtning av sopor på enskilda vägar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att myndighetsbeslut bör landsbygdsprövas.

2014/15:737 av Jasenko Omanovic (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga möjligheterna till regional hänsyn vid omorganisationer av statlig verksamhet.

2014/15:745 av Jasenko Omanovic och Susanne Eberstein (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en aktiv regionalpolitik.

2014/15:826 av Per Åsling och Lena Ek (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att berörda kommuner och regioner ska få behålla en rättmätig del av vind- och vattenkraftens värden.

2014/15:912 av Tomas Tobé (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bensinmackar.

2014/15:925 av Johan Löfstrand m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över behovet av att formulera en nationell strategi för en levande landsbygd och skärgård.

2014/15:935 av Krister Örnfjäder m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över behovet av att höja ersättningen för lanthandlare som är ombud för statligt ägda bolag.

2014/15:976 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den skånska landsbygden som bostadsort.

2014/15:986 av Annika Carlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta en servicegaranti som innebär rätt till offentlig service i hela landet.

2014/15:1094 av Josef Fransson m.fl. (SD):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över de statliga riskkapitalfonderna.

2014/15:1162 av Hans Ekström och Caroline Helmersson Olsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att få en bättre geografisk spridning och placering av våra myndigheter över landet.

2014/15:1169 av Krister Örnjäder m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen vad som anförs i motionen om lokalisering av statlig verksamhet till Kalmar län.

2014/15:1212 av Lena Asplund (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över lokaliseringen av statliga myndigheter och bolag.

2014/15:1499 av Ulf Berg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att göra en översyn av hur landsbygdskommunerna i Sverige kan få kompensation, eller del av det värde som gruvnäringen m.fl. har i samband med brytning, för miljömässiga konsekvenser för de boende och för miljön.

2014/15:1566 av Per Åsling (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en översyn av förutsättningarna för att inrätta en servicegaranti i hela landet för att ge varje medborgare i Sverige en fungerande grundläggande service på ett rimligt avstånd.

2014/15:1568 av Per Åsling och Anders Ahlgren (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lokalisering av statliga myndigheter.

2014/15:1735 av Catharina Bråkenhielm (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en samlad skärgårdspolitik.

2014/15:1753 av Berit Högman m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en aktiv regionalpolitik för tillväxt i hela landet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jämställdhet för tillväxt.

2014/15:1799 av Per-Ingvar Johnsson och Anders Åkesson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utlokalisering av verksamheter inom statliga myndigheter från Stockholm till andra delar av landet.

2014/15:1850 av Hans Rothenberg m.fl. (M):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de generella insatserna på nationell nivå för jobb, utbildning och förbättrat företagsklimat ska kombineras med regionala tillväxtinsatser.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över regelverken och öka samordningen mellan myndigheter.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra samverkan mellan offentliga och kommersiella aktörer för att åstadkomma en god offentlig och kommersiell service i hela landet.

2014/15:1970 av Jabar Amin (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska ta fram en strategi som garanterar basservice.

2014/15:2140 av Gunilla Svantorp m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en aktiv näringspolitik för full sysselsättning i Västsverige.

2014/15:2226 av Jan R Andersson m.fl. (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över hur informationen om och koordineringen av landsbygdsstöd till kommersiell service på landsbygden kan förbättras.

2014/15:2251 av Fredrik Lundh Sammeli och Leif Pettersson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samhällsservice.

2014/15:2260 av Åsa Westlund m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att beakta behovet av en urban tillväxtpolitik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att beakta behovet av jobbfrämjande insatser för en växande Stockholmsregion.

2014/15:2372 av Sailsa Quicklund (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om återföring av medel från vattenkraftsproduktionen till de kommuner och regioner där produktionen sker.

2014/15:2502 av Eva Lohman (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över hur de värden som vattenkraften genererar bäst ska kunna återföras till de kommuner som innehar vattenkraftverk.

2014/15:2587 av Annie Lööf m.fl. (C):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om offentlig service såsom polis, försäkringskassa och post i landets glest befolkade delar.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillväxt i hela landet och regionaliserad beskattning av fastigheter inom industri- och energisektorn.

2014/15:2802 av Fredrik Lundh Sammeli (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om glesbygdens utmaningar och vikten av arbetstillfällen.

2014/15:2803 av Fredrik Lundh Sammeli och Emilia Töyrä (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över en plan för utlokalisering av statliga verk och myndigheter från Stockholm samt nyetablering av statliga verk och myndigheter i olika delar av landet.

2014/15:2987 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade satsningar för att förbättra servicen på landsbygden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stötta lanthandlare och bensinmackar, öka tillgängligheten till offentlig service i glesbygd, förbättra livskvaliteten på landet genom att t.ex. ge stöd till idrottsanläggningar och elljusspår och fortsätta samordna insatser för att öka tillgängligheten till lokal service.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över regelverken och öka samordningen mellan myndigheter och förbättra samverkan mellan offentliga och kommersiella aktörer för att åstadkomma en god offentlig och kommersiell service i hela landet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att pröva möjligheten att utlokalisera myndigheter.

BILAGA 2

Motionsyrkanden om utvecklingen i vissa län och regioner

Motionsyrkanden om utvecklingen i vissa län och regioner

Län eller region	Motion	Önskade åtgärder
Kalmar	2014/15:1169 (S)	Lokalisering av statlig verksamhet till Kalmar län.
Västsverige	2014/15:2140 (S)	En aktiv näringspolitik för full sysselsättning i Västsverige.
Stockholm	2014/15:2260 (S)	Jobbfrämjande insatser för en växande Stockholmsregion (yrkande 2).
Sörmland	2014/15:365 (M)	Sörmland som försökslän för ökad tillväxt inom besöksnäringen.
Skåne	2014/15:976 (M)	Insatser för att öka bosättningen på den skånska landsbygden (yrkande 2).
Stockholms och Gotlands län	2014/15:31 (FP)	Företagandets betydelse för att främja utvecklingen av Stockholms län och Gotland.